

Katedra: Sociálních studií a speciální pedagogiky

Studijní program: Sociální práce

Studijní obor: Penitenciární péče

**FOTBALOVÍ FANOUŠCI A SKUPINOVÉ NÁSILÍ
FOOTBALL FANS AND GROUP VIOLENCE**

Bakalářská práce: 10-FP-KSS-4041

Autor:

Iveta Tomanová

Podpis:

.....

Adresa:

Kloboučnická 1442/4

140 00 Praha 4

Vedoucí práce: Mgr. Veronika Boďová

Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
76	19	5	23	27	2

V Liberci dne: 26. 4. 2011

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(pro bakalářský studijní program)

pro (kandidát): Iveta Tomanová
adresa: Kloboučnická 1442/4, 140 00 Praha 4
studijní obor (kombinace): Penitenciární péče
Název BP: **Fotbaloví fanoušci a skupinové násilí**
Název BP v angličtině: **Football Fans and Group Violence**
Vedoucí práce: Mgr. Veronika Boďová
Konzultant:
Termín odevzdání: duben 2011

Poznámka: Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování BP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné, resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne 1. 4. 2010

děkan

vedoucí katedry

Převzal (kandidát): Iveta Tomanová

Datum: _____

Podpis:

Název BP: FOTBALOVI FANOUSCI A SKUPINOVE NASILI

Vedoucí práce: Mgr. Veronika Boďová

Podpis:

Cíl: Charakterizovat fotbalové fandovství, vymezit fotbalové chuligánství a popsat hromadné chování, dav a jeho projevy.

Požadavky: Formulace teoretických východisek, příprava průzkumu, sběr dat, interpretace a vyhodnocení dat, formulace závěrů.

Metody: Dotazník

Literatura: MAREŠ Miroslav, SMOLÍK Josef, SUCHÁNEK Marek. *Fotbaloví chuligáni. Evropská dimenze subkultury*. 1. vyd. Brno: Centrum strategických studií, 2004. ISBN 80-903333-0-3.

MIKŠÍK, Oldřich. *Hromadné psychické jevy*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0930-4.

NIKL, Jaroslav. *Divácké násilí*. 1. vyd. Praha: Vydavatelství Policejní akademie ČR, 2007. ISBN 978-80-7251-249-2.

SLEPIČKA, P. *Sportovní diváctví*. 1. vyd. Praha : Olympia, 1990. ISBN 80-7033-012-0.

SMOLÍK, Josef. *Fotbalové chuligánství. Historie, teorie a politizace fenoménu*. 1. vyd. Brno: Zdeněk Plachý, 2008. ISBN 979-80-903556-3-7.

SOCHŮREK, Jan. *Vybrané kapitoly ze sociální patologie. Úvod do sociální patologie, sociálně patologické skupiny*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita. 2001. ISBN 80-7083-494-3.

Čestné prohlášení

Název práce: Fotbaloví fanoušci a skupinové násilí

Jméno a příjmení autora: Iveta Tomanová

Osobní číslo: P08000918

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil/a elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl/a jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 26. 4. 2011

Iveta Tomanová

Poděkování

Touto cestou děkuji mé vedoucí práce Mgr. Veronice Bod'ové za odbornou pomoc a poskytnuté informace, které mi pomohly při vypracování této bakalářské práce, Mgr. Ing. Václavovi Kupcům za cenné rady, kterými významně podpořil kvalitu této práce.

Dále bych ráda poděkovala mé rodině a přátelům za duševní i materiální podporu při mých studiích na vysoké škole.

Název bakalářské práce: Fotbaloví fanoušci a skupinové násilí

Jméno a příjmení autora: Iveta Tomanová

Akademický rok odevzdání bakalářské práce: 2010/2011

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Veronika Boďová

Anotace:

Bakalářská práce se zabývala problematikou diváckého násilí. Vycházela ze současného stavu bádání v dané oblasti a jejím cílem bylo zjistit, jakou podobu má fotbalové chuligánství v současnosti. Práci tvořily dvě stěžejní oblasti. Teoretická část pomocí zpracování a prezentace odborných zdrojů popisovala a objasňovala základní pojmosloví z oblasti diváckého násilí. Praktická část zjišťovala pomocí dotazníků distribuovaných mezi 100 fotbalových fanoušků ztotožňujících se s různými fotbalovými kluby, kolik fotbalových příznivců dosáhlo vysokoškolského vzdělání, s čímž také souvisí otázka právního vědomí. Pozornost byla také soustředěna na násilné chování návštěvníků fotbalových utkání a problematiku rasismu na fotbale. Za největší přínos práce vzhledem k řešené problematice bylo možné považovat zjištění, že i přes nově zavedená bezpečnostní opatření tvořená ve spolupráci Českomoravského fotbalového svazu (dále jen ČMFS), fotbalových klubů a bezpečnostních složek je divácké násilí stále významným problémem, kterým je třeba se zabývat.

Klíčová slova: divácké násilí, fotbalové chuligánství, rasismus, socializace, skupina, konformita, sociální norma, hromadné chování, agrese

Bachelor thesis title: Football fans and group violence

First and last name of the author: Iveta Tomanová

Academical year of bachelor thesis transmission: 2010/2011

Head of bachelor thesis: Mgr. Veronika Boďová

Annotation:

Bachelor thesis dealt with spectator violence problematic. It resulted from contemporary research in given field and the goal was to find out what form has the football hooliganism nowadays. The thesis consisted of two main parts. The first, theoretic part described and clarified the basic vocabulary from the field of spectators' violence through the elaboration and presentation of specialized sources. Practical part probed through question-forms, which were distributed among 100 football fans associating with various football clubs, how many football friends achieved university education which relates to the question of legal awareness. The attention was also focused to a violent behavior of the football matches visitors and the racism problematic on football. With regard to the discussed problematic, for the biggest contribution of the thesis can be considered a fact that despite the newly established safety features created in cooperation with Bohemian and Moravian football federation (abb. ČMFS), football clubs and safety services the spectator violence is a significant problem which is worth to be dealt with.

Key words: spectator violence, football hooliganism, racism, socialization, group, conformability, social norm, collective behavior, aggression

OBSAH

ÚVOD.....	10
TEORETICKÉ ZPRACOVÁNÍ PROBLÉMU	11
1 Uvedení do problematiky fotbalového chuligánství	11
1.1 Vymezení fotbalového chuligánství	11
1.2 Typologie fotbalového chuligánství	13
2 Zrození fotbalu a jeho historie.....	15
3 Vývoj fotbalového chuligánství.....	16
3.1 Vývoj fotbalového chuligánství v Anglii.....	16
3.1.1 Chuligánské gangy v Anglii	17
3.2 Vývoj fotbalového chuligánství v České republice	18
3.2.1 Chuligánské gangy v České republice	19
4 Fotbalové chuligánství a média	21
5 Psychologie skupinového života.....	23
5.1 Vymezení základních pojmů	23
5.1.1 Skupina a její struktura	23
5.1.2 Skupinové normy	25
5.1.3 Konformita.....	26
5.1.4 Skupinový konformismus	26
6 Socializace a sociální učení.....	27
7 Hromadné chování, dav a jeho projevy	29
8 Rasismus	31
9 Agrese a násilí ve sportu.....	34
9.1 Vymezení základních pojmů	34
9.2 Dělení agrese, její teorie a faktory	35
9.3 Projevy agrese v hledišti fotbalového stadionu	36
9.4 Faktory ovlivňující diváckou agresi	37
10 Protichuligánská politika v ČR	39

PRAKTICKÁ ČÁST	42
11 Cíl bakalářské práce.....	42
11.1 Stanovení předpokladů	42
12 Charakteristika použité metody	43
13 Pilotní studie.....	44
14 Průběh průzkumu, charakteristika zkoumaného vzorku.....	45
15 Vyhodnocení získaných dat a jejich interpretace	46
16 Ověření platnosti předpokladů.....	69
17 Závěrečné shrnutí výsledků průzkumu	70
ZÁVĚR	72
NAVRHOVANÁ OPATŘENÍ.....	73
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	74
SEZNAM PŘÍLOH.....	76

ÚVOD

Bakalářská práce se zabývá problematikou sportovního diváctví, s kterým úzce souvisí divácké násilí. V bakalářské práci je pozornost věnována především diváckému násilí ve fotbalovém světě. Výběr daného tématu vyplývá především ze zájmu autorky bakalářské práce, která se účastní sportovních akcí. Především akcí fotbalových v rámci České republiky i zahraničí. Její zájem o toto téma je ovlivněn skutečností, že o problematice diváckého násilí není doposud dostatek poznatků, přičemž počet incidentů, které se s diváckým násilím pojí, značně vzrůstá. Cílem předložené práce je podat komplexní obraz o dané problematice, zaměřit se na její sociologicko psychologickou rovinu a přispět tak k pochopení daného fenoménu.

Bakalářská práce vychází z několika předpokladů a pro jejich ověření byla použita metoda dotazníku. Stanovené předpoklady se věnují nejvyššímu dosaženému stupni vzdělání návštěvníků fotbalových utkání, s čímž se úzce pojí jejich chování a právní vědomí, na které má vzdělání jedinců bezpochyby určitý vliv. Pozornost byla soustředěna také na násilné chování fotbalových fanoušků, na projevy takového chování a na problematiku skutečného i domnělého rasismu na fotbale. Bakalářská práce je rozdělena na dvě stěžejní oblasti.

Jedná se o část teoretickou, v níž se autorka pomocí zpracování a prezentací odborných zdrojů zabývá popisováním a objasňováním základního pojmosloví z oblasti diváckého násilí. Tím přináší stručný pohled na problematiku sportovního diváctví. Praktická část přináší výsledky týkající se jednak sociálně demografické skladby fotbalových fanoušků, návštěvnosti sportovních utkání, zájmu o sportovní utkání a možné prožitky a reakce fotbalových fanoušků. Zvláštní pozornost je věnována agresivním projevům fotbalových fanoušků, které lze označit za nejzávažnější v problematice sportovního diváctví.

Praktická část ověřuje pomocí dotazníků distribuovaných mezi 100 fotbalových fanoušků ztotožňujících se s různými fotbalovými kluby předpoklady, již výše zmíněné. Výzkumem diváckého násilí a jeho projevy se zabývá nejenom politologie, ale i sociologie, sociální psychologie, sociální práce, kriminologie, právo a další vědy, což je zohledněno i v předložené bakalářské práci, v níž se autorka snaží dané téma zpracovat komplexně, a proto využívá poznatky z výše uvedených sociálních věd.

TEORETICKÉ ZPRACOVÁNÍ PROBLÉMU

1 Uvedení do problematiky fotbalového chuligánství

„Pro spoustu chlapů je jejich vlastní pověst dobrých bojovníků důležitější než výkony na hřišti, je to otázka cti a identity.“

King, M.

Sport obecně má svou důležitost a je neoddelitelnou součástí společenského dění. Postupně se stává masovou záležitostí a je nejenom prostředkem volného času a zábavy, ale přesahuje i do oblasti politiky, ekonomie, právního systému a dalších. Sport má celou řadu pozitivních funkcí, které však bývají velmi často překrývány funkcemi negativními. Ty lze zpozorovat zejména u kopané či hokeje.

Kopaná je velmi populární a lze hovořit o nejmasovější hře vůbec. Fotbal se dnes díky masmédiím, internetu a dalším technologiím šíří a rozrůstá, což nám umožňuje sledovat fotbalová utkání po celém světě. Avšak fotbal se spojuje právě i s jevy negativními, mezi které se řadí například vandalismus a výtržnosti. Divácké násilí proniklo do celé Evropy a řádění radikálních fotbalových fanoušků není v současné době ničím abnormálním. Pro pojem divácké násilí není tak úplně vžita přesná definice, v současné době se spíše používá pojem fotbalové chuligánství, které charakterizuje násilné a nebezpečné chování diváků v souvislosti se sportovními zápasy. Odehrává se na stadionech, v jejich bezprostředním okolí nebo na trasách přesunu fanoušků.

1.1 Vymezení fotbalového chuligánství

Fotbalové chuligánství vzniklo v anglickém prostředí. Samotné slovo chuligán vzniklo v Londýně podle rodiny Hooligan, která byla proslulá svým „asociálním chováním“. V současné době pojmem hooligans označujeme radikální (především fotbalové) fanoušky. Je možné se setkat také s pojmem rowdies (rváči), což je významově stejné jako hooligans. Příznivci fotbalového chuligánství jsou především mladí lidé, kteří se sdružují na základě společných zájmů, potřeb či názorů. Tyto skupiny (party, gangy, tlupy) navštěvují fotbalové stadiony a fotbalová utkání s cílem vyvolat konflikt či bitku s podobnými skupinami soupeřova týmu. Chuligánské skupiny

se vyznačují především svou soudržností a homogenitou svých členů. Je důležité také zmínit, že se někdy ani neztotožňují s fotbalovým klubem, ale pouze se svou skupinou.¹ Samotné členy hooligans na zápasech, a to zejména na zápasech domácích, někdy ani nepotkáme. Jejich identita se pojí kromě pouličního násilí také se streetwearovým oblečením oblíbených značek, vlajkami, šálami, avšak takovými, které jsou typické pouze pro určitou chuligánskou skupinu. Mezi oblíbené značky patří především: Hooligan streetwear, Troublemaker, Lonsdale, Freed Perry, Ben Sherman, Thor Steiner, Everlast, PitBull, Grassel, Lacoste, Umbro a další. Většina značek pochází ze zahraničí, především z Anglie, Ameriky a Německa. U nás v České republice je velmi málo kamenných obchodů, a proto je zboží těchto značek lépe k dostání na internetu.

Kniha *Fotbalové chuligáni* od autorů Mareše, Smolíka a Suchánka čtenáře seznamuje s proměnou fotbalu kolem šedesátých let dvacátého století, kdy se namísto hry do popředí zájmu dostávají výtržnosti, vandalismus, rvačky a verbální konflikty, které většinou vyústily v agresi mezi násilníky a rozhodčími, násilníky a hráči či násilnickými skupinami navzájem.² Je důležité zmínit to, že kromě „klasického“ způsobu chuligánského chování jakožto vniknutí na hrací plochu, házení předmětů na hrací plochu, potyčky s policií a další, jsou fotbalová utkání ve většině případů také místem, kde se můžeme setkat s rasismem a xenofobii. Excesy, které byly zmíněny již výše, se nemusí odehrávat pouze na stadionech. Můžou se vyskytovat i v jejich blízkém okolí (restaurace, nádraží, ulice a další) nebo také na trasách přesunu fotbalových fanoušků.

¹ SMOLÍK, Josef. *Fotbalové chuligánství. Historie, teorie a politizace fenoménu*. 1. vyd. Brno: Zdeněk Plachý, 2008. s. 17.

² MAREŠ Miroslav, SMOLÍK Josef, SUCHÁNEK Marek. *Fotbalové chuligáni. Evropská dimenze subkultury*. 1. vyd. Brno: Centrum strategických studií, 2004. s. 9.

1.2 Typologie fotbalového chuligánství

Fotbalové chuligánství můžeme rozčlenit dle různých kritérií. Například dle způsobů jednání, terčů jejich útoků, sociálních rolí a dalších.

Mezi nejčastější formy fotbalového chuligánství patří jejich způsoby chování a jednání, tj. jak se fotbaloví fanoušci chovají na stadionech a mimo ně:

- Vniknutí na hrací plochu
- Házení předmětů na hrací plochu či na aktéry hry
- Výtržnosti a potyčky
- Vandalismus
- Konflikty verbální i fyzické násilí
- Rasistické projevy (užívání rasistických hesel, bučení na hráče černé pleti popřípadě vydávání opičích skřeků, hlásání rasistických názorů apod.)³

Velmi často dochází i k propojení těchto jednotlivých forem. Charakterizovat jednání fotbalových fanoušků mimo stadiony lze jen obtížně. Jedná se většinou o sjednané násilné střety chuligánských skupin na určitých místech, přepady znepřátelených chuligánských skupin v klubech a hospodách či napadání dopravních prostředků, jejich následné ničení apod. Terčem útoku chuligánských skupin jsou:

- Nepřátelské chuligánské skupiny, popřípadě jejich majetek
- Aktéři hry, fotbaloví funkcionáři, popřípadě jejich majetek
- Bezpečnostní složky a jejich majetek
- Lidé kritizující chuligánské chování, popřípadě jejich majetek
- Lidé zcela nezúčastnění ve fotbalu a souvisejících chuligánských aktivitách⁴

³ MAREŠ Miroslav, SMOLÍK Josef, SUCHÁNEK Marek. *Fotbaloví chuligáni. Evropská dimenze subkultury*. 1. vyd. Brno: Centrum strategických studií, 2004. s. 15.

⁴ MAREŠ Miroslav, SMOLÍK Josef, SUCHÁNEK Marek. *Fotbaloví chuligáni. Evropská dimenze subkultury*. 1. vyd. Brno: Centrum strategických studií, 2004. s. 16.

Na základě pozorování bylo klasifikováno 7 typů sociálních rolí fotbalových chuligánů podle jejich způsobu chování a jednání.

Každá role má svůj vlastní význam patrný z jejich pojmenování a je pro „život v hledišti“ charakteristický.

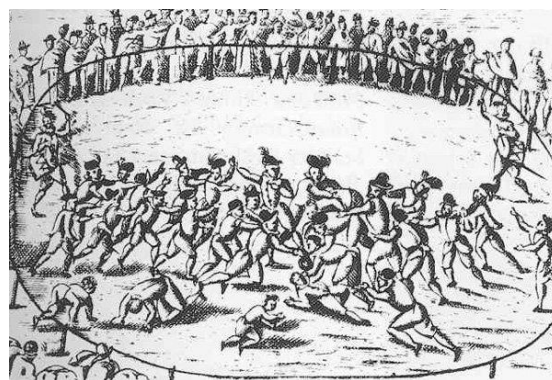
- chant leader, „caller“ („iniciátor chorálu“)
- aggro leader („útočník“)
- nutter („šásek, blázen“)
- hooligan („chuligán“)
- organiser („organizátor“)
- fighter („bojovník, rváč“)
- heavy drinker („opilec“)⁵

⁵ MAREŠ Miroslav, SMOLÍK Josef, SUCHÁNEK Marek. *Fotbaloví chuligáni. Evropská dimenze subkultury*. 1. vyd. Brno: Centrum strategických studií, 2004. s. 17.

2 Zrození fotbalu a jeho historie

O fotbalu jsou zmínky již v období starověku. Podíváme-li se do dob minulých, zjistíme, že předchůdcem fotbalu jsou míčové hry, které fotbal spíše připomínaly. Kdy přesně vznikly se už asi nedozvíme. Víme však, jakou roli dříve plnily. V Číně si vojáci pomocí hry Tsu Chu zlepšovali svou fyzickou zdatnost. Tsu Chu v překladu doslovně znamená „kopaná do míče“. Podobná hra jako Tsu Chu se později hrávala v Japonsku. Míčové hry hrané v Řecku se podobaly spíše rugby, byly nazývané Episkyro a Harpastron. Později je převzali Římané a přepracovali je do hry zvané Harpastum, kterou si oblíbil i sám Julius Caesar a jeho generálové, kteří ji používali jako formu branné výchovy vojáků. Římané Harpastum přinesli do Francie. Francouzi hru převzali a vytvořili si vlastní verzi, která byla velmi tvrdá a násilná. Pro Itálii byla typická hra s názvem Calcio, jejíž kořeny lze nalézt ve hře Harpastum. Míčové hry se v období středověku rozšířily do celé Evropy.

Na vzniku fotbalu v dnešním slova smyslu měly zásluhu především soukromé střední školy, které své žáky nutily ke sportu. Hra podobající se dnešní kopané se tehdy začala na jednotlivých školách postupně rozvíjet a s ní se vytvářela i její pravidla. První ucelená pravidla, tj. Cambridgeská pravidla, vznikla v roce 1848. V roce 1863 bylo utvořeno první oficiální fotbalové sdružení ve světě: The Football Association. Za nejstarší klub na světě je považován Sheffield FC, který byl založen 24. října 1857.⁶ Fotbal začal po založení fotbalové asociace šířit a expandovat.

Obrázek č. 1: Předchůdce fotbalu v 17.století

⁶ BERND Rohr, *Fotbal: velký lexikon : osobnosti, kluby, názvosloví*. 1.vyd. Praha: Grada,2006. s. 140.

3 Vývoj fotbalového chuligánství

Jak bylo zmíněno výše, násilnosti spojené s fotbalem se projevovaly již v jeho úplných začátcích. Za kolébku fotbalu, ale také fotbalového chuligánství, je považována bezpochyby Anglie, kde se projevy násilí začaly objevovat již počátkem 60. let. V následujících letech se rozšiřovaly do dalších zemí Evropy - Francie, Itálie, Německo a dalších. Na přelomu 70. a 80. let se dostalo i do tehdejšího Československa.

3.1 Vývoj fotbalového chuligánství v Anglii

Fotbalové chuligánství má stejně tak bohatou a dlouhou historii jako fotbal sám. V dřívějších dobách se míčové hry konaly nejenom za účelem zlepšení fyzické zdatnosti vojáků, ale i za účelem pobavení široké divácké veřejnosti, což bylo jejich neodmyslitelnou součástí. Jak bylo uvedeno již výše, například ve Francii byla předváděná podívaná vcelku krutá a ovlivňovala do jisté míry i diváky, kteří měli tendenci agresivitu a násilí napodobovat. Nejčastěji se diváci bouřili na fotbalových stadionech.

Kolébkou moderního fotbalu, jak bylo již uvedeno výše, je bezpochyby Anglie. Zaměříme se tedy krátce na historii diváckého násilí právě v Anglii, které prošlo několika etapami. Kniha o fotbalových chuligánech od autorů Mareše, Smolíka a Suchánka se věnuje fotbalovému chuligánství právě v zemích západní, ale i východní Evropy. V šedesátých letech se v Anglii prosazovala subkultura skinheads, která byla s fotbalovým chuligánstvím úzce spjata. Hnutí skinheads netřeba nějak zvlášť specifikovat, důležité je zmínit se o vzniku této subkultury, která se podílela na diváckých násilnostech při fotbalových utkáních. Odehrávající se násilnosti na fotbalových stadionech se postupně vyvíjely. V sedmdesátých letech se na stadionech zvýšila bezpečnostní opatření a zpřísnily se tresty s násilnostmi spojené. I přes zavedená opatření divácké násilí sílilo a řádění fotbalových chuligánů zanechávalo katastrofální následky. Například zápas mezi anglickým FC Liverpool a italským Juventusem Turín, finále Pohárů mistrů evropských zemí, které se konalo 29. května roku 1985 na Heyselově stadionu v Bruselu, se zapsalo do historie fotbalu černým písmem, jelikož řádění chuligánských skupin mělo za následek 250 zraněných osob a 39 mrtvých. Avšak tato tragédie nezabránila rozvoji této subkultury. Byla na vzestupu a doprovázely ji značné projevy rasismu. Tato tragédie napomohla k vytvoření legislativy, podle níž soud může zakázat výtržníkům vstup na fotbalové

stadiony, či umožňuje soudům nařídit výtržníkům zákaz vycestování ze země na zápasy konané v zahraničí. Legislativa se vyvíjela a roku 1991 umožňuje také postihovat přestupky jako vrhání předmětů na hrací plochu či aktéry hry, podílení se na rasových útocích či rasistických chorálech během fotbalových utkání, vniknutí na hrací plochu bez povolení. Roku 1999 vstoupil v platnost zákon o fotbalovém výtržnictví, který nutí osoby mající zákaz vstupu na fotbalová utkání hlásit se v den konání zápasu na policejní stanici. Pokud se zápas nehraje v Anglii, je tato osoba povinná odevzdat cestovní pas.⁷ Tato opatření snížila počet chuligánských incidentů, avšak tímto není divácké násilí na ústupu.

Obrázek č. 2: Tragédie na Heysel stadionu v Bruselu roku 1985

3.1.1 Chuligánské gangy v Anglii

V této kapitole představíme několik chuligánských gangů, které při svém řádění nepostrádají prvky násilí a krutosti. Jedná se především o příznivce klubu West Ham United, Millwall, Birmingham, Manchester United, Liverpool a Chelsea. Příznivci klubu West Ham United z východního Londýna vznikli koncem 70. let a říkají si ICF, což je zkratka Inter City Firm. Pojmenovali se tak proto, že na venkovní zápasy vyráželi vlakem, tzv. intercity. Mezi jejich tradiční rivaly patří londýnský klub Millwall, který se díky svým fanouškům těší mezinárodní popularitě. Příznivci si říkali „F troop“ a byli ve své době jedni z nejobávanějších v Anglii. Největší výtržnosti spáchali „F troop“ při pohárovém zápase s Lutonem v roce 1985. Během zápasu zdemolovali stadion a vyprovokovali střety s policií. Poté výtržnosti přenesli do města a jejich řádění mělo katastrofální následky. Také tým Birminghamu má své příznivce. Legendární „Zulu warriors“ jsou výjimeční nejenom svou tradicí, ale také tím, že u nich nenajdete

⁷ MAREŠ Miroslav, SMOLÍK Josef, SUCHÁNEK Marek. *Fotbaloví chuligáni. Evropská dimenze subkultury*. 1. vyd. Brno: Centrum strategických studií, 2004. s. 37-65.

žádný rasismus. Příznivci Manchester United si vysloužili označení nejdrsnějších výtržníků severní Anglie. Jejich ultras „Red Army“ byla ve své době skutečně postrachem, především na anglických stadionech. Liverpool byl největším rivalem Manchesteru United. Jeho příznivci si říkají „Kopites“ a svého času měli pověst těch nejhorších chuligánů v Evropě. Tuto pověst si vysloužili díky incidentu na Hayselském stadionu v Belgii, o kterém jsme se zmínili již výše. Za velmi dobře organizovanou skupinu radikálních fotbalových fanoušků lze označit příznivce londýnského týmu Chelsea. Jejich název je „Chelsea Headhunters“, což v překladu znamená „lovci lebek“. Jejich nebezpečnost spočívala především v propojenosti s pravicovým extremismem.⁸ Všechny gangy výše zmíněných klubů pojila především rivalita, nenávist a nepřátelství, které mezi nimi panovalo, a jejich střety byly většinou předem naplánované.

3.2 Vývoj fotbalového chuligánství v České republice

Fotbalové chuligánství má v České republice také značnou popularitu. Lze konstatovat, že Anglie je bezpochyby vzorem pro české chuligánské skupiny. Pavel Slepíčka ve své knize Sportovní diváctví uvádí, že v hledištích fotbalových stadionů se z počátku vývoje kopané jednalo spíše o vulgární projevy či drobné potyčky mezi diváky. Incidenty tedy nebyly nijak zvlášť závažné. Problémy se objevily až počátkem osmdesátých let. Zlomovým okamžikem byl výjezd pražské Sparty na fotbalové utkání do Banské Bystrice v červnu roku 1985, kdy fanoušci pražské Sparty zdemolovali vlak, kterým cestovali, ohrožovali spolucestující a průvodčí. Viníci byli následně potrestáni a bezpečnostní složky se tímto fenoménem začaly intenzivněji zabývat. Většina obžalovaných si vyslechla rozsudek, který je odsuzoval k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v délce trvání od 6 do 25 měsíců. Udělené tresty byly na svou dobu poměrně vysoké. Tento incident byl předlohou pro film Proč?, který režisér Karel Smyczek natočil dva roky poté. Tento film můžeme označit za fenomén fotbalového násilí a řada fotbalových chuligánů tento film bezpodmínečně dobře zná. Můžeme se pouze domnívat, že tento film měl výchovný charakter, jelikož v současné době ho lze označit za kultovní film českých fotbalových chuligánů. V druhé polovině osmdesátých let počet násilných incidentů i přes zvýšenou snahu bezpečnostních složek narůstal, stejně tak jako agresivita fotbalových chuligánů. Byla zaznamenána řada tragických střetů mezi příznivci fotbalového chuligánství nejenom na stadionech, ale i mimo ně. Druhá

⁸ KOOKEJ.CZ. *Nejdrsnější hooligans světa*. [online]. [cit. 1. 4. 2011]. Dostupné na internetu: <<http://www.kookej.cz/video/nejdrsnejsi-rowdies-sveta-anglie/>>.

polovina devadesátých let se v České republice vyznačuje především vznikem chuligánských gangů, podobně jako v Anglii. Organizované chuligánské gangy se podílejí na nejrůznějších násilnostech a výtržnostech a objevuje se i náklonnost k pravicovému extremismu v podobě symboliky na transparentech, hesel a dalších. Fotbalové chuligánství lze již v této době označit za velmi problémové.

Obrázek č. 3: Řádění fotbalových chuligánů na stadionech

3.2.1 Chuligánské gangy v České republice

Tak jako v zahraničí je možné vidět i u nás, že se jednotlivé skupiny distancovaly od vazby na fotbalový klub, jelikož názvy těchto skupin obsahují zpravidla slova jako gang, banda, tlupa, ultra a jiné. V České republice působí přibližně 30 chuligánských gangů, každý je složen z několika desítek členů.⁹

První gang, který vznikl při Spartě, nesl název Brigade Drápek z Lasičky. Avšak tak jako Red Pirates Sparta a Frakce Rudý Úder, všechny tři jsou v současné době spíše minulostí i přesto, že někteří z jejich členů jsou stále aktivní. Některé chuligánské gangy vydávají tzv. fanziny, což je tiskovina, v níž jsou popisována jednotlivá fotbalová utkání, střety mezi fotbalovými chuligány, reportáže ze zahraničí a další. Vzniklo i několik chuligánských časopisů, například Football Factory (fotbalová fabrika) či chuligánských internetových stránek, například www.hooligans.cz.

Níže uvádíme tabulku, která přináší přehled současných chuligánských gangů na území České republiky. Lze konstatovat, že chuligánská scéna u nás není příliš aktivní. Fotbaloví chuligáni z ostatních zemí, např. Polska, Ruska, nebo Řecka jsou daleko agresivnější a společensky nebezpečnější než skupiny u nás.

⁹ SMOLÍK, Josef. *Fotbalové chuligánství. Historie, teorie a politizace fenoménu*. 1. vyd. Brno: Zdeněk Plachý, 2008. s.137.

Přehled současných chuligánských skupin v České republice

Název fotbalového klubu	Chuligánské skupiny
SK Slavia Praha	Youngsters Red White Supporters Brigate 97
SK Sigma Olomouc	N.s. Commando 88 Hooligans Hovada Zubr
FC Brno	Johny Kentus gang Kohoutky gang Division s Ortodox Fans Brno
Bohemians Praha	Berserk Bohemians Tornado Boys Razors Edge Banditos, p-side
FK Teplice	North Warriors Division Nord
Baník Ostrava	Apple Commando Silesian Hunters Ultramaniacs, Barabi
AC Sparta Praha	Rafani, Falanga Prague boys City boys Sparta Hooligans

Obrázek č. 4: Chuligánské skupiny v ČR¹⁰

¹⁰ HOOLIGANS. *Server pro fotbalové chuligány, ultra a fanoušky*. [online]. [cit 1. 4. 2011]. Dostupné na internetu: <<http://www.hooligans.cz/showpage.php?name=scena>>.

4 Fotbalové chuligánství a média

Vliv médií na postoje a názory veřejnosti vztahující se k fotbalovému chuligánství je bezpochyby velmi výrazný a divácké násilí je pro řadu žurnalistů vděčným tématem. V této souvislosti lze hovořit o teorii morální paniky. Pojem morální panika popisuje masovými médii vyvolané veřejné znepokojení nad některými jevy, avšak zmíněné znepokojení je daleko vyšší než by odpovídalo skutečné závažnosti daného jevu.¹¹

Teorie morální paniky se odehrává v několika etapách. Uvedeme příklad, který je zaměřen na fotbalové fanoušky, přičemž jednotlivé fáze morální paniky popíšeme. Na samém počátku stojí vybraná skupina, v našem případě fotbaloví fanoušci. Několik příznivců se dopouští násilného chování, kterého si povšimnou média a o události bohatě referují. Ve snaze upoutat pozornost veřejnosti celý jev zveličují a všichni, které lze označit za fotbalové fanoušky, jsou nebezpeční. Často pak také propojují události, které spolu v zásadě nijak nesouvisí. S výtržnostmi fotbalových fanoušků v České republice máme již zkušenosti. Média poukazují na veškeré incidenty, jichž se kdy vůbec dopustili. To, že jsou jednotlivé události od sebe místně a někdy i časově vzdáleny, je k nepovšimnutí. Bývá také přehlížen fakt, že za násilným chováním mohla stát zcela jiná příčina. Například rasismus, se kterým může vybraná část fanoušků určitého klubu sympatizovat. Média tímto postupně udílejí fotbalovým fanouškům nálepku nebezpečných deviantů.¹² V knize *Social Work, the Media and Public Relations*, hovoří autoři Franklin a Parton o tzv. „lidových ďáblech“, jelikož právě média označují určité sociální skupiny za „lidové ďábly“ a snaží se je od zbytku společnosti zcela izolovat.¹³

Další etapa morální paniky pojednává o pocitu hrozby pro veřejnost, neboť ta se cítí být ohrožena a volá po ochraně. Z agresivních fotbalových fanoušků již nemají strach pouze jedinci, kteří bydlí v okolí fotbalových stadionů, ale i takoví, kteří se s nimi nikdy nesečkali. A přesně v tento moment přicházejí na řadu jednotlivá politická opatření, která mají společnost před fotbalovými fanoušky ochránit.

¹¹ McNAIR, Brian. *Sociologie žurnalistiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004.

¹² TOMÁŠEK, Jan. *Úvod do kriminologie*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010.

¹³ FRANKLIN, B., PARTON, N. *Social Work, the Media and Public Relations*. 1. publ. London: Routledge, 1991.

Fotbaloví fanoušci jsou tímto terčem veřejného zájmu. Negativní nálepka, kterou obdrželi, s sebou nese možné riziko, které spočívá v přijmutí této nálepky. Hovoříme sekundární deviaci, kdy jedinci budou jednat tak, jak se od nich pod tlakem okolí a médií vyžaduje. Délka trvání morální paniky se odvíjí od zájmu médií o daný problém.

5 Psychologie skupinového života

5.1 Vymezení základních pojmů

Člověk vrůstá do skupinového života spontánně a bez výběru. Člověk se v průběhu svého života snaží o změnu svého individua v individualitu, s čímž mu pomáhají právě sociální skupiny. Kapitola psychologie skupinového života se bude věnovat problematice skupin. Zpočátku se zaměříme na charakteristiku skupin, na jejich strukturu, na normy, které se ve skupině vyskytují a také na skupinový konformismus.

5.1.1 Skupina a její struktura

Sociální skupina je sociální útvar, ve kterém se společně nachází více jedinců, kteří na základě pravidelných interakcí vytvářejí určité vědomí sounáležitosti. Jejich jednání směřuje ke společným cílům. K těmto cílům skupina spěje právě díky dlouhodobé interakci a kooperaci, která je řízena skupinovými normami. Postupně se vytváří struktura vztahů mezi členy skupiny, kteří ve skupině přijímají role, ale také zastávají různé pozice.¹⁴

Příslušnost ke skupině provází člověka po celý život. Spisovatel Josef Čapek napsal, že člověku je nejtepleji jen mezi lidmi a ilustroval to tímto příměrem: „*Člověk náleží mezi lidi; jeho život je jenom jedinou maličkou krvavou buňkou veliké krvavé tkáně člověčenství a tato buňka nemůže bloudit, samotářsky odtržena, pro sebe ve vesmíru. Pokud živa, pokud jest jí čerpati z obecné krve, musí se zas hned vracet mezi své.*“¹⁵ Dá se tedy vycházet z toho, že skupinová příslušnost je tedy životní nutností.

Strukturou skupiny chápeme rozložení skupiny, jednotlivé uspořádání pozic členů ve skupině a také vazby mezi nimi. Je důležité představit pojmy jako je pozice, role a status. Pozice označuje místo, které ve skupině daný jedinec zaujímá. Sociální role znamená získání určitého místa v hierarchii pozic dle chování a projevování jedince. Sociální status je úzce spjat s pojmem sociální role. Status vyjadřuje postavení člověka ve společnosti.¹⁶

¹⁴ SOCHŮREK, Jan. Vybrané kapitoly ze sociální patologie. I. Díl, Úvod do sociální patologie, sociálně patologické skupiny. 1.vyd. Liberec: Technická univerzita, 2001. s. 32.

¹⁵ ČAPEK, Josef. *Kulhavý poutník*. 5. svazek. Praha: DAUPHIN, 1997. s. 123.

¹⁶ ŘEZÁČ, Jaroslav. *Sociální psychologie*. 65. vyd. Brno. PAIDO, 1998. s. 161.

V případě, že se zaměříme na sportovní diváky, lze konstatovat existenci hned několika sociálních rolí, které se vyvíjí. Například role sportovního diváka se může po nějakém čase proměnit na roli sportovního fanouška, přičemž takováto role má svá specifika a ne každý projde tímto vývojem. Josef Smolík ve své knize Fotbalové chuligánství odlišuje fotbalové chuligány od dalších osob, které sledují fotbalová utkání. V tomto kontextu je možné vymezit 4 velké skupiny, tzv. 4 sociální role:

- **Fotbaloví diváci** nesledují pouze fotbalová utkání, ale i další sporty (např. hokej, tenis, volejbal). Nejsou ovlivněni rivalitou obou týmů a na utkání pohlíží zcela nestranně, zájem fotbalového diváka se upírá na děj utkání a výsledek jeho podívané. Tito diváci nejsou spjati s žádným klubem, neztotožňují se s ním. Můžeme tedy tuto skupinu označit za pasivní pozorovatele.
- **Fotbaloví fanoušci** mají své oblíbené mužstvo, díky kterému jsou k fotbalu vázáni. Fotbal je pro ně nejoblíbenější hrou a se svým klubem se ztotožňují pomocí klubového oblečení (klubové šály, kšiltovky, trička a další). Při fotbalových utkáních vzniká rivalita mezi příznivci jednoho týmu a příznivci druhého. Pro fotbalové fanoušky je typické dělení na MY a ONI, MY- jako fanoušci jednoho klubu, svého fotbalového týmu a ONI - fanoušci ostatních klubů.
- **Fotbaloví chuligáni** se neztotožňují ani tak se svým fotbalovým klubem, ale pouze se svoji skupinou. Příslušnost ke skupině poskytuje jedincům novou identitu, která podporuje jejich sebevědomí a sebejistotu, ale zase omezuje složky individuality. Fotbaloví chuligáni se organizují především za účely střetů s fanoušky ostatních fotbalových klubů, a vytvářejí tak skupiny, které fungují na principu pouličního gangu. Jejich identitu představují nejenom pouličním násilím, ale také streetwearovým oblečením oblíbených značek, vlajkami, šálami, avšak takovými, které jsou typické pouze pro určitou chuligánskou skupinu. Samotné členy hooligans na zápasech, a to zejména na zápasech domácích, někdy ani nepotkáme.

- **Fotbalové ultras** lze charakterizovat jako aktivně fandící fanoušky, které najdeme na tribunách fotbalových stadionů. Podílejí se na bouřlivé atmosféře, podporují svůj fotbalový klub nejenom hlasově, ale také pomocí choreografií. K fandění využívají vlajky, transparenty a pyrotechniku.

Někde se můžeme setkat i se skupinou „roligans“, pro tyto fanoušky je typické fandit karnevalově, k čemuž patří malování obličejů, oblékání se do karnevalových masek atd.¹⁷

5.1.2 Skupinové normy

Skupinové normy chápeme jako určitý systém pravidel, který je platný pro příslušníky nějaké sociální skupiny. Na jedné straně normy pomáhají redukovat napětí a strach členů skupiny, odstraňovat vzájemnou nejistotu a také řídit vzájemné chování, avšak na druhé straně omezují individuální svobodu.

Sociální normy v hledištích fotbalových stadionů souvisí především s prožitky, ale i reakcemi fotbalových diváků. Každý divák přichází do hlediště se svými vlastními sociálními normami, které si vytvořil v průběhu socializace. Některé sociální normy bývají spojovány s požadavkem respektovat je. Tam, kde jsou normy přesně vymezeny, uplatňují se i sankce za jejich případné nedodržení. Příkladem přesně vymezené normy ve fotbale může být například zákaz vhazování předmětů na hrací plochu. Autoři knihy *Psychologie sportu* uvádí, že dodržování výše zmíněných norem závisí na způsobu a systematičnosti sankcí za jejich nedodržení, na reakcích nejbližšího okolí, tj. pořadatelů, druhých diváků, na jejich vazbě na normy s celospolečenskou platností, tj. zákony, vyhlášky.¹⁸ Například v tenise existují také přesně vymezené normy, avšak jsou daleko striktnější než normy stanovené ve fotbale a kladou na tenisové diváky daleko větší požadavky.

¹⁷ SMOLÍK, Josef. *Fotbalové chuligánství. Historie, teorie a politizace fenoménu*. 1. vyd. Brno: Zdeněk Plachý, 2008. s. 16-20.

¹⁸ SLEPIČKA, Pavel a kolektiv. *Sportovní diváctví*. 1. vyd. Praha: Olympia, 1990. s. 183-186.

5.1.3 Konformita

Konformita je určité přizpůsobení jedince ke skupině, přizpůsobení se určitým požadavkům a normám skupiny či společnosti, v níž člověk žije. Konformitu doplňuje pozitivní vztah jedince ke skupině.¹⁹

5.1.4 Skupinový konformismus

Skupinový konformismus je chápán jako přizpůsobování se a podléhání tlaku skupiny na chování, jednání, myšlení a prožívání jednotlivého člena skupiny. Tlak, který skupina na jedince vyvíjí, mnohdy člověka vede k tomu, že je konformní s názory a činy dané skupiny, i když se s nimi někdy vnitřně neztotožňuje.²⁰

¹⁹ SOCHŮREK, Jan. Vybrané kapitoly ze sociální patologie. I. Díl, Úvod do sociální patologie, sociálně patologické skupiny. 1.vyd. Liberec: Technická univerzita, 2001. s. 42.

²⁰ SOCHŮREK, Jan. Vybrané kapitoly ze sociální patologie. I. Díl, Úvod do sociální patologie, sociálně patologické skupiny. 1.vyd. Liberec: Technická univerzita, 2001. s. 42.

6 Socializace a sociální učení

Socializace je proces učení, zejména sociálního, které se uskutečňuje od nejranějšího věku dítěte prostřednictvím jeho styku se sociálním okolím. Jedná se o komplexní proces, který začíná v novorozeneckém věku v rodině, což lze označit za socializaci primární, a dále pak pokračuje ve skupinách jako je školní třída, zájmový klub, sportovní družstvo, až po zapojení se do nejširších celospolečenských vztahů, což lze označit za socializaci sekundární. Socializace je procesem, který vede k osvojování si určitých sociálních rolí, tedy způsobů chování, které sociální okolí od jedince očekává z hlediska jeho věku, pohlaví a společenského statusu. Jednoduše řečeno se sociálně učíme, a jak uvádí Jaroslav Řezáč v sociální psychologii : „*Učíme se stále, jakmile je organizmus aktivován.*“²¹

Existuje několik forem učení, obvykle se člení na sociální posilování, nápodobu a identifikaci. Sociální posilování lze vysvětlit na sociální akceptaci, tj. přijetí, což je pro člověka významné, jelikož být přijímán plní sociální potřebu člověka. Nápodoba neboli imitace, jak sám název napovídá, vychází z přebírání vzorců a způsobů chování člověka, kterými lze dosáhnout podobných či shodných cílů. Identifikace je mnohdy spojována s nápodobou, jelikož i v této formě učení člověk napodobuje chování jiného člověka, avšak odlišuje je od sebe motiv. Jedná se o ztotožnění se s jedincem, motivem pro člověka je tedy objekt nápodoby jako celek. Už neprobíhá selekce jednotlivých aktů chování a jednání, jako tomu je u nápodoby.²²

Pavel Slepíčka ve své knize *Divácká reflexe sportu* popisuje diváckou identifikaci, kdy se jedinec ztotožňuje se svým klubem, čímž je vytvářen pocit sounáležitosti nejenom s klubem, ale i se stejně tak orientovanými diváky. Významnost vztahu je dokládána například i nošením klubového oblečení, jelikož tímto fanoušci dávají najevo příslušnost ke skupině.²³ Fotbalový fanoušek se nemusí ztotožňovat pouze s klubem, může se identifikovat pouze s jeho fotbalovým hráčem. Tato problematika se doplňuje společně s existencí sociálních rolí, které se ve fotbalovém světě také vyskytují.

Příkladem může být již zmíněná proměna sportovního diváka na sportovního fanouška, od něhož se očekává, že má své oblíbené fotbalové družstvo, se kterým se

²¹ ŘEZÁČ, Jaroslav. *Sociální psychologie*. 65 vyd. Brno: Paido 1998. s. 72.

²² ŘEZÁČ, Jaroslav. *Sociální psychologie*. 65 vyd. Brno: Paido 1998. s. 73-66.

²³ SLEPIČKA, Pavel a kolektiv. *Divácká reflexe sportu*. 1 vyd. Praha: Karolinum 2010. s. 55-57.

identifikuje. Jeho pohled se tedy zužuje pouze na úspěch tzv. „svých barev“. Je třeba zdůraznit, že ne každý projde tímto vývojem a stane se sportovním fanouškem. Jednotlivé formy sociálního učení dále doplňuje kapitola agrese a násilí ve sportu, kde se zabýváme především původem agrese a faktory, které diváckou agresi ovlivňují.

7 Hromadné chování, dav a jeho projevy

Sportovní výtržnosti, především ty fotbalové, lze v sociální psychologii označit souhrnnými termíny. Například masa/masové chování, dav/davové chování, kolektivní chování a další. Zkrátka se jedná o takové skupinové jednání, které vzniká spontánně, vyvíjí se neplánovaně a je závislé na vzájemném podněcování mezi zúčastněnými.²⁴ Uváděné pojmy lze chápat jako synonyma, rozdílem může být jejich definování a podstata, čemuž se budeme věnovat níže.

Téma hromadné chování se v sociální psychologii objevilo poměrně nedávno, proto je nutné podívat se do historie daného tématu. První, kdo se psychologií davů zabýval, byl francouzský psycholog a sociolog Gustave Le Bon. Ve stejnojmenném díle definoval dav jako soustředění značného počtu osob kolem bodu společné pozornosti, jedná se tedy o nahodilé či úmyslné seskupení osob, které se nachází ve stejném čase na stejném místě bez ohledu na jejich národnost, povolání nebo pohlaví a bez ohledu na náhodu, která je svedla dohromady.²⁵ Gustave Le Bon ve své knize zmínil i pojmy jako zákon mentální jednoty či kolektivní duše, což lze považovat za opírající mechanismus davu.

Zákon mentální jednoty vychází z forem sociálního učení, přesně z nápodoby, kdy se členové davu neřídí vlastním svědomím, ale dělají to, co ostatní. Kolektivní duše, jak již název napovídá, vychází ze tří mechanismů: anonymita, nákaza a sugestibilita. Gustave Le Bon tvrdí, že v davu je každý čin a cit nakažlivý, a to do té míry, že jedinec velmi často obětuje svůj osobní zájem zájmu kolektivnímu. Této vlastnosti je člověk schopen výhradně jen jako součást davu. Duševní nákaza je pak následkem sugestibility, která v člověku podmiňuje vlastnosti, které si odporují s vlastnostmi člověka samotného.

Novým pojmem je hromadné chování, které autor ve své knize Hromadné chování vysvětluje jako neinstitucionalizované (neřízené normami) situačně podmíněné interakční chování subjektů v sociálních souborech vystavených působení situačních proměnných, které mají povahu extrémní psychické zátěže hromadné povahy.²⁶ Lze konstatovat, že chování člověka v davu je utvářeno mechanismy hromadného chování. Projevy hromadného chování se v hledištích fotbalových stadionů vyskytují ve třech

²⁴ VÝROZT, Josef. SLAMĚNÍK, Ivan. *Sociální psychologie*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. s.357-359.

²⁵ LE BON, Gustave. *Psychologie davu*. 1. vyd. Praha: Kra, 1994. s. 13.

²⁶ MIKŠÍK, Oldřich. *Hromadné psychické jevy*. 1.vyd. Praha:Karolinum, 2005. s. 103-106.

formách. První formou je nákaza, o které jsme se zmiňovali již výše při popisu kolektivní duše. U fotbalových fanoušků se projevuje v případě úspěchu svého týmu – tzv. „svých barev“ bouřlivými oslavnými reakcemi a při neúspěchu pak reakcemi agresivními. Další formou je náhlý výskyt hromadného chování, který je zapříčiněn nějakou zátěží. Většinou se jedná o katastrofy v hledištích, viz. výše tragédie na Heysel stadionu v Bruselu. Poslední formou je narůstání psychické tenze z nepříznivého vývoje fotbalového utkání. Příkladem může být vstřelení branky, což můžeme označit za určitý spouštěč – podnět pro fotbalové fanoušky uvolnit psychickou tenzi, což má za následek výbuch hromadného chování. Nejčastějšími projevy chování jsou právě panické reakce, které se pojí s prožitky strachu a mnohdy mají tragické následky.²⁷

²⁷ SLEPIČKA, Pavel a kolektiv. *Psychologie sportu*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2009. s. 186-192.

8 Rasismus

„Rasistické napadání „černých“ hráčů je ve světě fotbalu pořád živé a nemizí.“

Goodhead, G.

Autor Giles Goodhead ve své knize *My proti nim* líčí vzrušenou atmosféru nevraživých potyček při fotbalových utkáních. Úryvek z této knihy uvedený výše napovídá, že rasismus se prolíná i do fotbalového světa. Právě fotbalová utkání jsou mnohdy místem rasistických projevů. S pojmy rasismus, xenofobie, antisemitismus a další se v současné době setkáváme poměrně často. Je nutné dané pojmy od sebe odlišit. Budeme tedy věnovat pozornost jejich krátkému představení.

Pro xenofobii je typický strach z cizinců či chorobný odpor k nim. Ve fotbalovém světě se vykytuje především u chuligánských skupin. Ty jsou posuzovány na základě jejich národnosti, politických postojů, náboženství, ale také příslušnosti k fotbalovému klubu či regionu. Autor knihy *Fotbalové chuligánství* Josef Smolík uvádí, že utváření teritoriality těchto skupin má za následek vnímání ostatních chuligánských skupin jako a priori nepřátelské.²⁸

Rasismus je definován jako předsudek, který je založen jednak na postoji a víře v existenci vyšších, nadřazených a nižších, méněcenných ras, ale také zdůrazňování rasových znaků a rozdílů, z nichž jsou vyvozeny názory o podřízenosti či likvidaci ras „nižších“.²⁹ Z výše uvedené definice vyplývá, že vyšší rasy vládnou rasám nižším. Pro doplnění této problematiky je nutné definovat také pojem rasa, což je skupina lidí, kterou spojuje například barva pleti, barva vlasů, vzrůst postavy, obličejové rysy a řada dalších. Existuje určitý společenský průměr a jeho odchylky mohou vést právě k rasové nesnášenlivosti v podobě útoků, které jsou pak hodnoceny jako rasově motivované.³⁰

²⁸ SMOLÍK, Josef. *Fotbalové chuligánství. Historie, teorie a politizace fenoménu*. 1. vyd. Brno: Zdeněk Plachý, 2008. s. 78-79.

²⁹ HARTL Pavel, HARTLOVÁ Helena. *Psychologický slovník*. 2. vyd. Praha: Portál, 2009. s. 495.

³⁰ SMOLÍK, Josef. *Fotbalové chuligánství. Historie, teorie a politizace fenoménu*. 1. vyd. Brno: Zdeněk Plachý, 2008. s. 81.

Mezi rasistické projevy fotbalových chuligánů patří:

- Hlásání rasistických názorů na hráče odlišné barvy pleti
- Rasistické nadávky, znevažující projevy (bučení, pískot, vydávání opičích skřeků na hráče tmavé pleti)
- Užívání rasistických hesel, chorálů a symbolů – verbálně, pomocí transparentů a další³¹

Jedním mediálně vysílaným rasistickým projevem byl případ brazilského fotbalisty Roberta Carlose, který dokládá obrázek uvedený níže, na kterém můžeme vidět kromě slavného fotbalisty Roberta Carlose i banán, který fanoušek ukazuje v jeho pozadí.³²

Obrázek č. 5: Fotografie Roberta Carlose v ruských novinách z roku 2011.

Rasismus, který se projevuje v hledištích fotbalových stadionů, lze považovat za společenský problém, jelikož mnohdy se rasistické projevy prolínají s projevy extremistického chování, pro něž je typická propagace fašismu a nacismu. Fotbalový svět se s tímto problémem snaží bojovat a vytváří stále nová protipatření. Tresty za rasismus jsou poměrně vysoké a pokuty šplhají řadově do stovek tisíc korun. V případě

³¹ SMOLÍK, Josef. *Fotbalové chuligánství. Historie, teorie a politizace fenoménu*. 1. vyd. Brno: Zdeněk Plachý, 2008.

³² NOVA SPORT. *Tu máš banán, uráželi fanoušci legendu Carlose*. [online]. [cit. 1. 4. 2011]. Dostupné na internetu: <<http://tn.nova.cz/sport/fotbal/dalsi-fotbal/tu-mas-banan-urazeli-fanousci-legendu-carlose.html>>.

výše zmíněného incidentu, který se odehrál v Rusku, však nehrozí trest pouze neukázněnému fanouškovi, ale i klubu Zenit Petrohrad, kterého může potkat kromě vysoké pokuty i odečet bodů, kontumace výsledků, uzavření fotbalového stadionu, popřípadě vyloučení ze soutěží. Antisemitismus lze charakterizovat jako nepřátelský vztah vůči Židům, který s sebou nese i určitou předpojatost vůči nim. Ve fotbalovém světě se s prvky antisemitismu můžeme setkat poměrně často. Je však důležité si uvědomit, že projevy fotbalových fanoušků můžeme mnohdy označit pouze za urážející vulgarismy, které postrádají hodnocení rasové příslušnosti či náboženství. U nás fotbaloví fanoušci s oblibou označují své protihráče za židy. S těmito projevy se můžeme setkat především při ligových utkáních. Například při derby pražských S (SK Slavia Praha x AC Sparta Praha) je možné slyšet pokřiky ze strany spartánských fotbalových fanoušků typu „Jude Slavie“, tj. „židovská Slávie“. S těmito nadávkami se můžeme setkat běžně nejenom u nás, ale téměř v celé Evropě.

9 Agrese a násilí ve sportu

9.1 Vymezení základních pojmů

Otázky typu jak se liší agrese od agresivity, zda-li musí mít agrese za následek pouze něco negativního, co zmíněnou agresi doprovází? Na položené otázky bychom se zaměřili v kapitolách dalších, kde se zpočátku zaměříme na rozlišení těchto pojmů, jelikož mnohdy pojmy jako agrese, frustrace, násilí a další sice používáme, ale už se nijak nepozastavujeme nad jejich významovým rozdílem. Dále bychom zaměřili jednak na možné reakce, příčiny či důsledky agrese z jejího obecného hlediska a poté se budeme věnovat pouze agresi divácké, která se týká problematiky fotbalového chuligánství a lze se s ní běžně setkat při fotbalových utkáních.

Agrese je jednotka chování, které je útočné, násilné a destruktivní. Jan Poněšický ve své knize *Agrese, násilí a psychologie moci* definuje agresi jako určitý druh chování, které zahrnuje jisté emoční stavy a vnitřní impulzy k jednání (např. zlost, vztek, zuřivost, nepřátelství), to je spojováno s představami, s fantaziemi i s chováním, kterým můžeme někomu – něčemu způsobit újmu.³³

Frustraci je možné charakterizovat jako překážku v dosažení jistého cíle, tj. překážky v průběhu dosahování důležitých uspokojení a cílů či nenaplněného očekávání. Frustrace je velmi často spojována s agresi. Jelikož frustrace vyvolává negativní emoce, např. hněv (zlost, zuřivost) a k jejímu překonání slouží právě agresivní chování. Frustrace však nemusí vždy vést jen k agresivnímu chování, může vyvolat pocit beznaděje, smutku, úzkosti.³⁴

Agresivita je relativně stálá dispozice chovat se agresivně. Konrad Lorenz tvrdí, že agresivita nepotřebuje žádný vnější podnět, lze ji označit jako spontánní pudovou tendenci.³⁵ V souvislosti a agresivitou se můžeme setkat s pojmem hostilita, což lze charakterizovat jako postoj či zaměření osobnosti. Většinou se jedná o nepřátelský postoj, mezi charakteristické znaky hostility patří především nepřátelství, zlost, odpor k okolí a další. Posledním pojmem, který zde uvedeme, je násilí, jelikož s často zmiňovanou agresi úzce souvisí. Je možné ho definovat jako záměrný pokus fyzicky

³³ PONĚŠICKÝ, Jan. *Agrese, násilí v životě i v procesu psychoterapie*. 2.vyd. Praha: Triton, 2010. s. 17.

³⁴ SOCHŮREK, Jan. *Nástin vybraných problémů forenzní psychologie - II.díl*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita Liberec, 2002. s. 8.

³⁵ LORENZ, Konrad. *Takzvané zlo*. 2. vyd. Praha: Academia, 2003. s. 50.

někomu ublížit. Každé násilí můžeme považovat za agresi, samotné projevy agresivního chování se však neomezují pouze na násilí.

9.2 Dělení agrese, její teorie a faktory

Agresi lze rozdělit jednak dle jejího druhu, teorií, ale také podle jejích faktorů. Zpočátku se zaměříme na druhy agrese. Můžeme se setkat s agresí instrumentální a emocionální, tj. vztekou neboli impulzivní. Instrumentální agrese je nástrojem, jak dosáhnout cíle, avšak ta není provázena vztekem ani nepřátelstvím. Zdrojem emocionální agrese jsou negativní prožitky spojené s momentální situací. Projevuje se útočením s úmyslem poškodit či zničit předmět útočení, je provázena zlobou a nepřátelstvím.³⁶

Agresi můžeme dále pak dělit dle jejího směru, funkcí a způsobu útoku. Směr útoku se většinou týká osoby samé (autoagrese) nebo osoby druhé (heteroagrese). Funkce agrese se týkají jejího účelu. Používáme ji například jako prostředek k dosažení cíle, nebo prostředek s cílem ublížit nebo s cílem odstrašit. Mezi způsoby útoku se řadí přímá, nepřímá, verbální a zástupná agrese.³⁷ Dále svou pozornost zaměříme na teorie agrese, jelikož svou důležitost nemá pouze definice agrese, ale také její původ. Jak píše autoři knihy *Psychologie sportu*, uplatňují se zejména tři hlediska: biologické, psychologické a sociální. Biologický přístup nelze popřít, ale i přesto se více využívají psychologické a sociální faktory. Existují tři vzájemně se ovlivňující přístupy, které ústí do tří teorií - teorie instinktivistické, teorie sociálního učení a teorie frustrace – agrese. Sám název těchto teorií napovídá k jejich pochopení.

- **Teorie instinktivistické** vychází z instinktů, tj. tendence chovat se určitým způsobem.
- **Teorie sociálního učení** vychází z učení. Tak jak se učíme sociální chování, učíme se i agresi.
- **Teorie frustrace**- vychází z toho, že frustrace vede spíše k emoci vzteku než přímo k agresi.

³⁶ NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie*. 2. vyd, Praha: Academia, 2009. s. 233.

³⁷ SOCHŮREK, Jan. *Nástin vybraných problémů forenzní psychologie - II.díl*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita Liberec, 2002. s. 12.

V případě, že bude fotbalový fanoušek přihlížet k agresivním sportům, aktivují se jeho agresivní instinkty, o dané tvrzení se opírá teorie instinktivistická. Teorie sociálního učení pracuje s nápodobou, tj. fotbaloví fanoušci napodobují agresivní chování sportovců. Teorie frustrace pak souvisí například s neúspěchem vlastního družstva, při prohře. Vzorec, který uvádí Jan Sochůrek ve studijních textech forenzní psychologie, nám pomůže k pochopení dané problematiky

Frustrace → negativní emoce → nabuzení → agrese

Lze hovořit o převládajícím biologickém přístupu, jelikož genetické předpoklady popřít nelze. Sám biologický přístup je pak ovlivňován přístupy dalšími. Agrese ve sportu se navzájem prolínají a nevhodnější bude výše zmíněné přístupy kombinovat.

9.3 Projevy agrese v hledišti fotbalového stadionu

V předchozí kapitole se autorka věnovala dělení agrese podle jejího směru, funkce a způsobu útoku. Dělení dle způsobu útoku lze více rozvést a zaměřit se pouze na diváky fotbalového utkání. Můžeme hovořit o vzteku jako o původci vzniklé agrese v hledišti, jelikož vztek, popřípadě i strach, vede k tomu, že divák ztrácí kontrolu nad svým chováním a dochází k překračování norem, zákazů, postojů, k ničení věcí, napadání lidí a dalších.

Dělit agresi můžeme dle jejich projevů. V první řadě se jedná o nejmírnější projevy agrese, které na fotbalovém fanouškovi lze zpozorovat. Jedná se například o výraznou mimiku a gestikulaci. Tento stav můžeme charakterizovat jako určitý vnitřní boj. Další možnou agresi je agrese verbální. Ta se týká slovního napadání okolí, rozhodčích, hráčů, pořadatelské služby a dalších. Jedná se většinou o sprosté nadávky, urážlivé výroky, skandované pokřiky. Verbální agresi můžeme považovat za nejtypičtější projev agrese právě v hledištích fotbalových stadionů. Stále častěji se však objevují agrese, při kterých dochází k ničení zařízení stadionů, rozbíjení předmětů a další. Bohužel však ani tzv. fyzická agrese není výjimkou. Napadání ostatních fotbalových fanoušků, sportovců, popřípadě i pořadatelské služby či bezpečnostních složek, to lze označit za projevy, při kterých převažuje agrese přímá. Pro nepřímou agresi jsou typické útoky fotbalových fanoušků na dopravní prostředky, na osobní auta, na předměty a zařízení fotbalového stadionu a další. Někdy se můžeme setkat i s agresi tzv. odloženou. Jedná se o agresi, kterou fotbalový fanoušek neprojevívá v daném

okamžiku, dochází tedy k jejímu odložení, avšak neznamená to, že se neobjeví. Typickým příkladem odložené agrese jsou zneprátené skupiny fanoušků. Jejich agrese se projeví při společném setkání např. před stadionem, v dopravním prostředku, při dalším utkání na stadionu soupeře.³⁸

9.4 Faktory ovlivňující diváckou agresi

Na projevy agrese má vliv celá řada dalších okolností psychologické i sociologické povahy. Je třeba zdůraznit, že každý jedinec navštěvující fotbalové utkání je zcela jedinečný. Chování fotbalového fanouška ovlivňují především psychické vlastnosti. Mezi které řadíme schopnosti, charakter, inteligenci, rysy osobnosti, temperament. Je zcela logické, že cholerik bude v hledišti fotbalového stadionu zpravidla agresivnější než melancholik. Za další podnět ovlivňující agresi lze považovat aktuální sociální situaci fotbalového fanouška. Z jaké společenské vrstvy pochází, zda je zaměstnaný či nikoliv, je-li nějak politicky zaměřen a celá řada dalších. Výskyt agrese také značně ovlivňují i sdělovací prostředky. Autor psychologie sportu uvádí, že agresivní chování diváků souvisí také se specifickým prostředím daného sportu a se situačními podmínkami v hledišti i na hřišti. Výše uvedené okolnosti sociologické a psychologické podstaty by autorka dále rozvedla. Na agresivní chování fotbalových fanoušků má vliv především výše zmíněná nezaměstnanost, s čímž souvisí ekonomické problémy, dále sociální deprivace vzniklá z nepřítomnosti potřebných sociálních, rodinných či vrstevnických vztahů. Svou roli hraje také krize morálních hodnot, rozpad sociálních norem v důsledku rozsáhlých celospolečenských změn, normy rysů mužského chování, které v hledišti fotbalových stadionů převládají, individualizace spojená s upřednostňováním vlastního úspěchu. Značný vliv na výskyt agresivního chování mají i sdělovací prostředky, které nám neustále předkládají násilné formy chování.³⁹ Sportovní prostředí, tedy fotbalový stadion a jeho pobyt v něm, nám přináší také několik příčin souvisejících a agresí. Lze konstatovat, že hlavní roli hraje identifikace s fotbalovým klubem, popřípadě se sportovcem. Na jedné straně stojí prožitek, radost ze hry, euforie při vítězství fotbalového klubu, která se pojí s úspěchem, a na straně druhé stojí frustrace při jeho nezdarech. To je častou příčinou agresivního chování fotbalových fanoušků. Situačními podněty, zmíněnými výše je myšlena

³⁸ SLEPIČKA, Pavel. *Sportovní diváctví*. 1. vyd. Praha: Olympia, 1990. s. 169-175.

³⁹ SLEPIČKA, Pavel a kolektiv. *Psychologie sportu*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2009. s. 175-178.

například atraktivita fotbalového utkání, tj. zda se jedná o exhibiční, přátelské, mistrovské, ligové, pohárové, mezinárodní či další utkání. Za velmi atraktivní fotbalové utkání u nás lze označit například derby městských rivalů Slavia Praha vs. Sparta Praha, v zahraničí pak AC Milan vs. Inter Milan. Na výskytu agrese se podílí také anonymita, nedostupnost v hledišti. Pocit anonymity a bezpečí značně snižuje odpovědnost za vzniklé agresivní chování, jelikož člověk se může chovat tak, jak by se sám nikdy nechoval. V případě, že se výše uvedené faktory spojí, může dojít k explozi agrese v hledištích fotbalového stadionu. Je třeba zdůraznit, že i alkohol má své zastání, pokud hovoříme o faktorech, které agresivní chování ovlivňují.

10 Protichuligánská politika v ČR

Vysoká intenzita chuligánského násilí, projevů rasismu a xenofobie v souvislosti s fotbalem si vyžádaly určité protireakce nejenom v České republice, ale v celé Evropě. Násilnosti, které provázejí jednotlivá fotbalová utkání, jsou v současné době eliminovány policií ČR ve spolupráci s pořadateli, funkcionáři klubu, města a dalších složek. Od roku 1996 funguje v České republice Koordinační komise k problematice diváckého násilí a nevhodného chování při sportovních utkáních, která byla zřízena při Ministerstvu vnitra ČR. Koordinační komise se podílí na zlepšení spolupráce mezi jednotlivými složkami, s čímž souvisí i realizace bezpečnostních opatření, která vycházejí především ze zahraničních trendů.⁴⁰

V roce 2008 byla zavedena nová legislativa týkající se potrestání fotbalových výtržníků přímo na stadionech dle platného trestního řádu v tzv. zkráceném přípravném řízení, jehož podstatou je v co nejkratší době potrestat pachatele méně závažného trestného činu. Na stadionu jsou tedy při fotbalovém zápase přítomni pracovníci tzv. mobilních soudů, mezi něž patří soudce, státní zástupce, obhájce, policejní vyšetřovatel a zástupce přestupkové komise. V případě, že policie zadrží pachatele výtržnosti přímo při fotbalovém utkání, předvede ho před přítomného státního zástupce, který rozhodne buď o předání výtržníka přítomnému soudci, který na místě vydá trestní příkaz a nebo nařídí hlavní líčení, což probíhá většinou v případech těžších trestných činů.

Téhož roku byl přijat parlamentem ČR zákon č. 274/ 2008 Sb., podle něhož odpovědnost za bezpečnost diváků na fotbalových stadionech má organizátor utkání, nikoliv policie. Novela zákona později přesunula odpovědnost na kluby, které si zajišťují pořadatelskou službu. Policie tudíž nenesे žádnou odpovědnost za bezpečí diváků, avšak je připravena na případnou pomoc v případě, že selže bezpečnostní služba klubu.⁴¹

Od roku 2010 se můžeme setkat s trestem, který řadu let funguje jinde v Evropě.

⁴⁰ MAREŠ Miroslav, SMOLÍK Josef, SUCHÁNEK Marek. *Fotbaloví chuligáni. Evropská dimenze subkultury*. 1. vyd. Brno: Centrum strategických studií, 2004. s. 146-150.

⁴¹ THESES. CZ. *Bakalářská práce*. [online]. [cit. 1. 4. 2011]. Dostupné na internetu: <<http://theses.cz/id/5dj5gw/83721-738168050.pdf>>.

Zákon č. 40/2009, který vstoupil v platnost roku 2010, pojednává o alternativním trestu - zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce - § 77.

- Soud může uložit trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce až na deset let, dopustil-li se pachatel úmyslného trestného činu v souvislosti s návštěvou takové akce.
- Jako samostatný trest může být trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce uložen, jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele uložení jiného trestu není třeba.
- Trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce spočívá v tom, že se odsouzenému po dobu výkonu tohoto trestu zakazuje účast na stanovených sportovních, kulturních a jiných společenských akcích.

§ 77 pojednává pak o výkonu trestu zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce

- Odsouzený je při výkonu trestu zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce povinen spolupracovat s probačním úředníkem způsobem, který mu stanoví, zejména postupovat podle stanoveného probačního plánu, vykonávat stanovené programy sociálního výcviku a převýchovy, programy psychologického poradenství, a považuje-li to probační úředník za potřebné, dostavovat se podle jeho pokynů v období bezprostředně souvisejícím s konáním zakázané akce k určenému útvaru Policie České republiky.
- Do doby výkonu trestu zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce se doba výkonu trestu odnětí svobody nezapočítává.⁴²

⁴² ÚZ č.768-TRESTNÍ PŘEDPISY 2010. *Zákon č. 40/2009 Sb. podle stavu k 1. 9. 2010, trestní zákoník.* Ostrava: Sagit, 2010. s. 30.

V současné době se o alternativním trestu zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce velmi často hovoří. Jeho účelem je zabránit, aby se známí výtržníci opakovaně dopouštěli násilného řadění na stadionech. Od jeho zavedení padl již několikrát. Příkladem je případ fotbalového fanouška SK Slavie Praha. Ten hodil během fotbalového utkání na hřiště dělobuch, který explodoval v nebezpečné blízkosti brankáře protihráčů. Fotbalový fanoušek byl postihnut trestem zákazu vstupu na všechna fotbalová utkání pražské Slavie, a to na 2, 5 roku. Odsouzený se musí před každým utkáním SK Slavie Praha hlásit na policii. Lze konstatovat, že tento alternativní trest má celou řadu pozitiv. Činnost fotbalových fanoušků a fotbalových chuligánů není v České republice alarmující tak jako v zahraničí, ale je třeba negativním projevům v hledištích předcházet. Zároveň by se trest odnětí svobody ukládal pouze takovým pachatelům, kteří spáchali závažný trestný čin s čímž souvisí problematika přeplněnosti věznic, což by tento alternativní trest mohl alespoň zčásti vyřešit.

PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část se skládá z úvodu do průzkumu a z prezentace získaných dat včetně závěrečného shrnutí.

11 Cíl bakalářské práce

Cílem praktické části je pomocí dotazníku zjistit, zda-li se můžeme v současné době setkat v hledištích fotbalových stadionů s projevy rasismu a také jaké typy osob navštěvují fotbalová utkání. Zjištěná data by nám měla zodpovědět na to, jaké procento fotbalových fanoušků dosáhlo vysokoškolského vzdělání, tj. jaký je dosažený stupeň vzdělání u fotbalových fanoušků a samozřejmě jaký vliv má dosažené vzdělání na jejich právní vědomí a chování na stadionech. Otázky v dotazníku se zaměřují především na fanoušky samotné. Snažíme se zjistit, co pro ně fotbal znamená, jak k němu přistupují, jak se chovají a další. Všechny otázky se navzájem prolínají a doplňují. K ověření či vyvrácení stanovených předpokladů je použita metoda dotazníku, která je zaměřená na respondenty navštěvující fotbalová utkání.

11.1 Stanovení předpokladů

- Lze předpokládat, že 30% fotbalových fanoušků dosáhlo vysokoškolského vzdělání.
- Lze předpokládat, že 50% fotbalových fanoušků není informováno o zkráceném trestním řízení.
- Lze předpokládat, že se na fotbalových utkáních můžeme setkat s projevy rasismu.

12 Charakteristika použité metody

K ověření stanovených předpokladů a cílů bakalářské práce je v praktické části použita metoda dotazníku. Dotazník je vysoce efektivní technika sběru dat, která postihuje velký počet respondentů při relativně malých nákladech. Umožňuje pracovníkovi provádějícímu průzkum sbírat a vyhodnocovat data zcela sám, bez pomoci dalších tazatelů, což má své výhody. Technika dotazníku budí v respondentech značnou důvěru, jelikož celé šetření probíhá anonymně. Problémem této techniky je, že klade vcelku vysoké nároky na ochotu respondentů odpovědět na všechny položené otázky. Může dojít k vyplnění odpovědí způsobem nepotřebným pro pracovníka provádějící průzkum, tj. odpovědi mohou být vyplněny nepravdivě či „jen tak“, jak se to respondentovi hodí. Dalším možným rizikem je nízká návratnost dotazníku, která ovlivňuje reprezentativnost a výpovědní hodnotu celého šetření. V některých případech může být dotazník zaměněn a anketou. Anketa je díky své struktuře a svým zásadám dotazníku velmi podobná, jejich zásadní rozdíl tkví v počtu položek, na které pomocí ankety získáváme odpověď.⁴³

Tato metoda byla zvolena především z důvodů získání informací od velkého počtu respondentů v poměrně krátkém čase a její relativně jednoduché zpracování. Dotazník obsahuje jednotlivé druhy otázek, na které respondenti anonymně a dobrovolně odpovídali za pomoci autorky bakalářské práce. Přímá účast autorky bakalářské práce byla při sběru dat zvolena především z důvodu zajištění návratnosti vyplněných dotazníků. Dalším přínosem byla okamžitá možnost zodpovědět respondentům případné nejasnosti.

Dotazník obsahuje 19 uzavřených otázek, které lze rozdělit na otázky dichotomické, tzn. že otázky v dotazníku umožňují respondentům odpovědět pouze ano/ne a na otázky výběrové, tzn. že otázky v dotazníku umožňují respondentům vybrat jednu z nabízených alternativ odpovědí.

Pro prezentaci dat autorka zvolila tabulky, v kterých byly uváděny hodnoty za pomoci absolutní, relativní a kumulativní četnosti. Pro lepší pochopení byly tabulky doplňovány grafickým znázorněním zjištěných dat.

⁴³ DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2002.

13 Pilotní studie

Pro ověření proveditelnosti plánovaného průzkumu byla ještě před jeho realizací provedena tzv. pilotní studie. Jejím cílem bylo jednak zachytit možné problémy, které by se později při samotném průzkumu jen stěží odstraňovaly, ale také ověřit, zda-li je dotazník srozumitelný a zda obsahuje jednoznačně formulované otázky.

Tato studie byla prováděna v rozmezí měsíců listopad až prosinec, přičemž samotný průzkum autorka plánovala na měsíc leden. Pilotní průzkum byl realizován na menší skupině jedinců za pomoci dotazníku, který obsahoval 15 uzavřených otázek, přičemž převládaly otázky výběrového typu. K jeho propagaci byla využita sociální síť Facebook, která umožnila vybraným členům různých skupin (např. tribuna sever, vládcí Prahy) jednotlivé dotazníky rozeslat. Do dotazníkového šetření bylo zahrnuto 25 respondentů, kteří vyplněné dotazníky zasílaly zpět v poměrně krátkém časovém období, čímž jsme vcelku rychle získali zpětnou vazbu o vhodnosti aplikace dané metody.

Díky skvělé spolupráci s vybranými respondenty bylo možné reflektovat drobné nedostatky, které dotazník obsahoval. Nedostatky se týkaly především otázek zabývajících se agresivním chováním a jeho postihy. Bylo nutné tyto otázky „učesat“ a více specifikovat. Například původní znění otázky, která se věnovala možným postihům za agresivní chování, bylo zcela pozměněno a více specifikováno. Otázka věnující se členství fotbalových fanoušků byla zcela odstraněna, jelikož nijak nenaplňovala cíl průzkumu.

14 Průběh průzkumu, charakteristika zkoumaného vzorku

Průzkum byl prováděn dne 8. ledna 2011 v sobotu na pátém ročníku Fortuna Víkendu šampionů. Jedná se o halový fotbalový turnaj, který pořádá sázková kancelář Fortuna ve víceúčelové hale 02 aréně. Turnaje se účastnilo několik českých, ale i slovenských fotbalových klubů a to: SK Slavia Praha, AC Sparta Praha, FC Bohemians 1905, FC Slovan Liberec, ŠK Slovan Bratislava a MŠK Žilina.

Do dotazníkového šetření bylo zahrnuto 100 respondentů, kteří se Fortuna Víkendu šampionů účastnili.

Pro účely průzkumu byli respondenti voleni na základně kvótního výběru, jehož cílem bylo vytvořit zmenšený vzorek základního souboru, určit jeho vlastnosti a kvóty. Počet kvót nebyl příliš velký, konkrétní sada kvót se lišila například dle pohlaví, věku, nejvyššího dosaženého vzdělání. Respondenti byli pro samotný průzkum vybíráni na základě stanovených kvót. Vzhledem k vstřícnosti návštěvníků Fortuna Víkendů šampionů byla práce s nimi sympatická a návratnost vyplněných dotazníků byla 100 %, na čemž se podílela nejenom ochota fotbalových fanoušků, ale také přítomnost autorky při jejich vyplňování.

15 Vyhodnocení získaných dat a jejich interpretace

V této kapitole autorka představuje výsledky dotazníkového šetření a jejich interpretaci. Jak bylo uvedeno výše, bylo osloveno 100 fotbalových fanoušků. Návratnost dotazníku byla 100%, tzn., že výsledky průzkumu jsou zpracovány z celkového počtu 100 dotazníků.

Statistika zkoumaného vzorku:

Celkový počet respondentů N=100

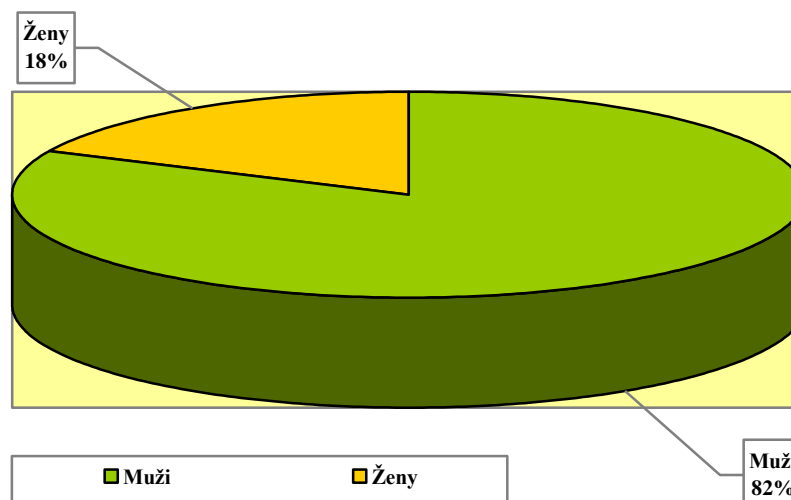
Počet respondentů mužů $N_m=82$

Počet respondentů žen $N_z=18$

Položka dotazníku č. 1 **Jaké je Vaše pohlaví?**

Tabulka č. 1 Pohlaví

	Četnost		Kumulativní četnost	
	Absolutní	Relativní	Absolutní	Relativní
Muž	82	82	82	82
Žena	18	18	100	100
Celkem	100	100		

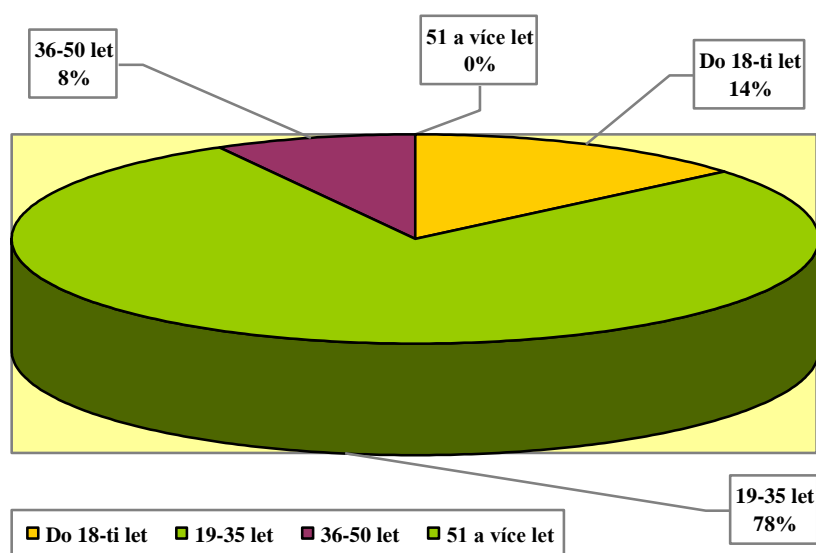
Graf č. 1 Pohlaví

Vyhodnocením bylo zjištěno, že z celkového počtu respondentů, tj. ze sta respondentů je mužské pohlaví zastoupeno z 82 % a ženské pohlaví z 18%. Tento výsledek potvrzuje skutečnost, že fotbalová utkání navštěvují ve větší míře především muži. Nelze však hovořit o fotbale jako o mužském sportu. V současné době se ve fotbalovém světě daleko častěji setkáváme i s dívčím pohlavím. Existují například dívčí fotbalová mužstva, ale i pozice rozhodčích jsou mnohdy obsazovány dívčím pohlavím. Lze tedy konstatovat, že fotbalový svět má své zastánce jak v řadách mužského pohlaví, tak v řadách ženského pohlaví.

Položka dotazníku č. 2 **Kolik je Vám let?**

Tabulka č. 2 Věkové složení

	Četnost		Kumulativní četnost	
	Absolutní	Relativní	Absolutní	Relativní
Do 18 let	14	14	14	14
19-35 let	78	78	92	92
36-50 let	8	8	100	100
51 a více let	0	0	100	100
Celkem	100	100		

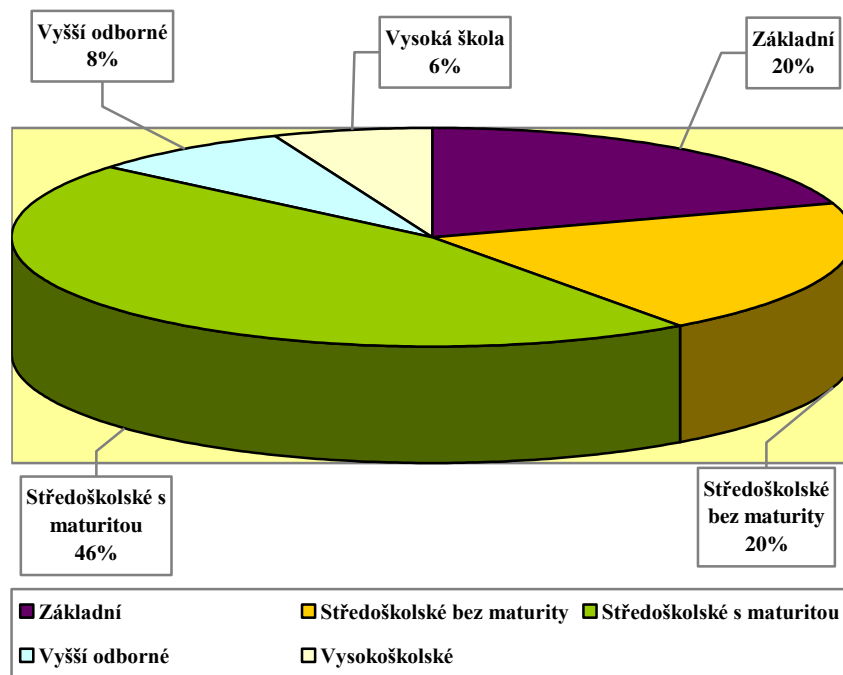
Graf č. 2 Věkové složení

Tato otázka se věnuje věkovému složení respondentů. Vyhodnocením bylo zjištěno, že nejvíce fotbalových fanoušků se nachází ve věkové kategorii 19-35 let, která je zastoupena ze 78 %. Věková kategorie do 18 let je druhou nejvíce početně zastoupenou skupinou, zaujímá ji 14 % respondentů. Pouze 8 % respondentů se nachází ve věku od 36 do 50 let. Z výsledků dále vyplývá, že věková kategorie 51 a více let není zastoupena žádným respondentem. Fotbalová utkání tedy navštěvují především mladší lidé.

Položka dotazníku č. 3 **Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?**

Tabulka č. 3 Dosažené vzdělání

	Četnost		Kumulativní četnost	
	Absolutní	Relativní	Absolutní	Relativní
Základní	20	20	20	20
Střední bez maturity	20	20	40	40
Střední s maturitou	46	46	86	86
Vyšší odborné	8	8	94	94
Vysokoškolské	6	6	100	100
Celkem	100	100		

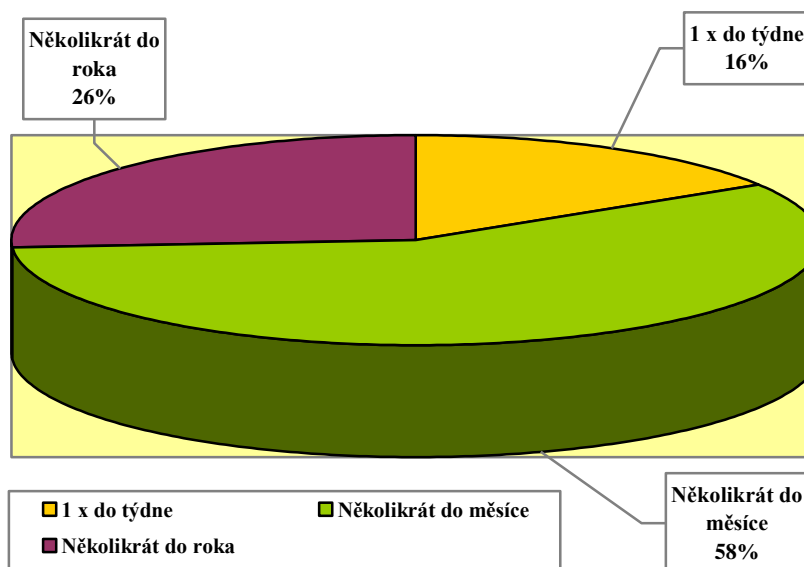
Graf č. 3 Dosažené vzdělání

Lze konstatovat, že největší návštěvnost se týká především fotbalových fanoušků se středoškolským vzděláním, jelikož 78 respondentů se nachází ve věku 19-35 let. Z výsledků dotazníkového šetření vyplývá, že středoškolského vzdělání s maturitou dosáhlo 46 % respondentů. Středoškolské vzdělání bez maturity a základní vzdělání je zastoupeno 40 respondenty, přičemž první polovinu respondentů, tj. 20 respondentů můžeme zařadit do skupiny první, tj. středoškolské vzdělání bez maturity a druhou polovinu respondentů do skupiny druhé, tj. základní vzdělání. Vyššího odborného vzdělání dosáhlo 8 respondentů a vysokoškolského vzdělání pouze 6 respondentů. Získané výsledky nám vyvrací výše stanovený předpoklad, jelikož vysokoškolského vzdělání dosáhlo jen 6% fotbalových fanoušků nikoliv 30%, jak nám uvádí předpoklad. Předpoklad byl ověřen jako neplatný.

Položka dotazníku č. 4 **Jak často navštěvujete fotbalová utkání?**

Tabulka č. 4 Návštěvnost fotbalových utkání

	Četnost		Kumulativní četnost	
	Absolutní	Relativní	Absolutní	Relativní
1x do týdne a častěji	16	16	16	16
Několikrát do měsíce	58	58	74	74
Několikrát do roka	26	26	100	100
Celkem	100	100		

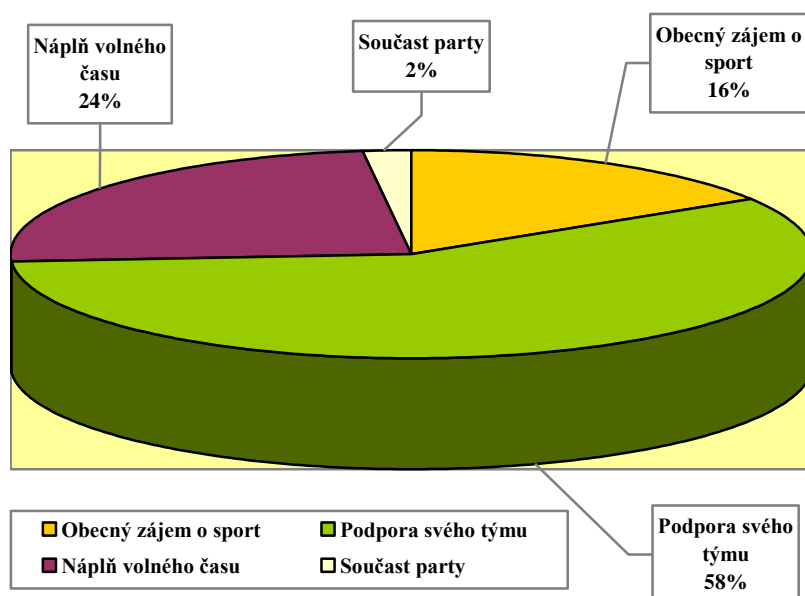
Graf č. 4 Návštěvnost fotbalových utkání

Z celkového počtu 100 respondentů navštěvuje fotbalová utkání 1x do týdne a častěji 16 respondentů. Počet odpovědí může být ovlivněn například rozpisem utkání oblíbeného fotbalového mužstva, jelikož v případě, že aktivní fotbalový fanoušek navštěvuje fotbalová utkání 1x do týdne a častěji, znamená to, že se účastní jednak domácích zápasů, ale i těch, které se konají na půdě soupeře, což je především časově velmi náročné. Větší polovina dotazovaných respondentů, tj. 58% navštěvuje fotbalová utkání několikrát do měsíce a zbylých 26 % respondentů navštěvuje fotbalová utkání několikrát do roka.

Položka dotazníku č. 5 **Proč navštěvujete fotbalová utkání?**

Tabulka č. 5 Důvod návštěv fotbalových utkání

	Četnost		Kumulativní četnost	
	Absolutní	Relativní	Absolutní	Relativní
Obecný zájem o sport	16	16	16	16
Podpora svého týmu	58	58	74	74
Náplň volného času	24	24	98	98
Součást party	2	2	100	100
Celkem	100	100		

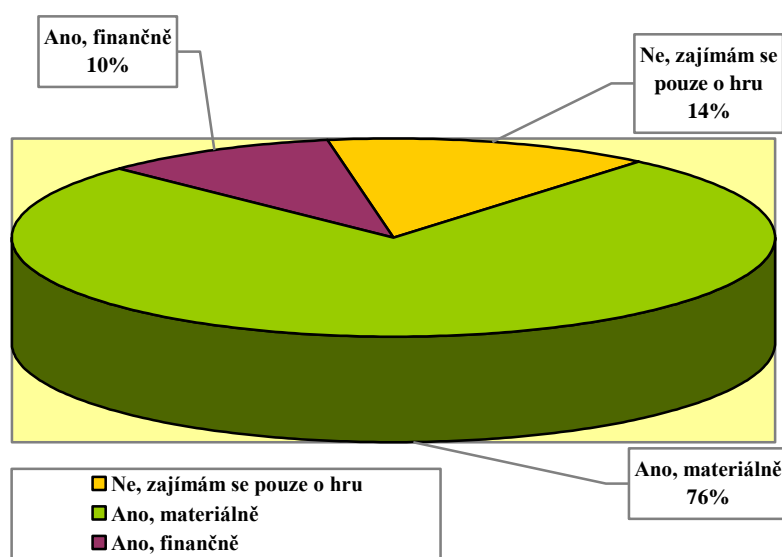
Graf č. 5 Důvod návštěv fotbalových utkání

Cílem této otázky bylo zjistit, z jakého důvodu respondenti navštěvují fotbalová utkání. Většina dotazovaných respondentů, tj. 58% navštěvuje fotbalová utkání za účelem podpory „vlastních barev“, tj. podporují svůj oblíbený tým, s kterým se ztotožňují a prožívají s ním jeho úspěchy i neúspěchy. Pro 24 % respondentů je fotbal náplní volného času, při němž se mají možnost odreagovat. 16 % respondentů sleduje fotbalová utkání, ale i další sportovní hry, zajímají se tedy o sport obecně, což znamená, že nejsou přítomni pouze na fotbalových stadionech, ale sport sledují i za pomoci nejrůznějších médií. Pouhá 2 % dotazovaných navštěvují fotbalová utkání z důvodu začlenění se do party a spřátelení se.

Položka dotazníku č. 6 **Identifikujete se nějakým způsobem se svým fotbalovým klubem?**

Tabulka č. 6 Identifikace s fotbalovým klubem

	Četnost		Kumulativní četnost	
	Absolutní	Relativní	Absolutní	Relativní
Ne, zajímám se o hru	14	14	14	14
Ano, materiálně	76	76	90	90
Ano, finančně	10	10	100	100
Celkem	100	100		

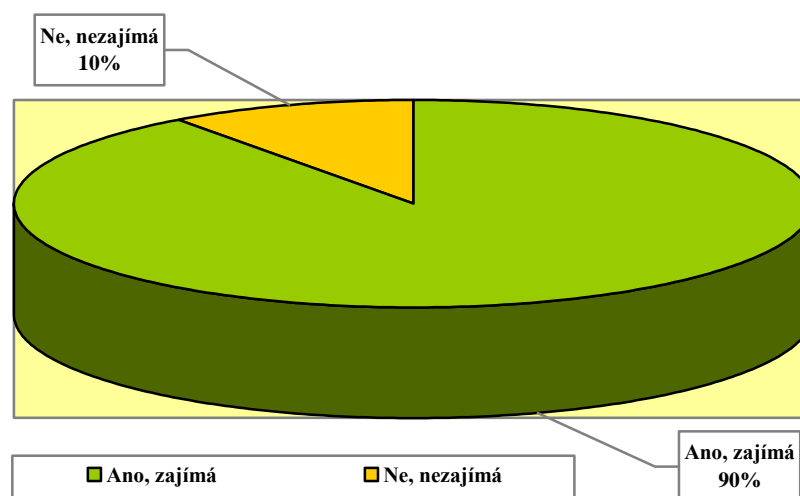
Graf č. 6 Identifikace s fotbalovým klubem

Otázka šestá se zabývá identifikací jedinců s fotbalovým klubem. Z celkového počtu 100 respondentů se s fotbalovým klubem materiálně identifikuje více než $\frac{3}{4}$ respondentů, tj. 76% respondentů. Za materiální identifikaci můžeme označit například nákup nejrůznějšího zboží, které má v nabídce fotbalový klub a jeho následné užívání. Jedná se o repliky dresů, klubové šály, kšiltovky, trička, mikiny a další. Identifikace může probíhat i prostřednictvím financí, tj. formou členských příspěvků ve fanklubech, příspěvků na choreografie a další. Finančně se s fotbalovým klubem ztotožňuje 10 % respondentů. Zbylých 14 % respondentů se s fotbalovým klubem nijak neidentifikuje, jejich zájem je směřován pouze na hru. Výsledek této otázky se ztotožňuje s výsledky otázky předchozí, v níž bylo zjištěno, že pro 58 % respondentů je důvodem návštěvy fotbalového utkání podpora svého oblíbeného týmu. Většinou se podpory týmu účastní právě ti fanoušci, kteří se s klubem materiálně identifikují, což můžeme vidět při fotbalových utkáních zcela běžně.

Položka dotazníku č. 7 **Zajímá Vás konečný výsledek fotbalového utkání?**

Tabulka č. 7 Konečný výsledek fotbalového utkání

	Četnost		Kumulativní četnost	
	Absolutní	Relativní	Absolutní	Relativní
Ano, zajímá	90	90	90	90
Ne, nezajímá	10	10	100	100
Celkem	100	100		

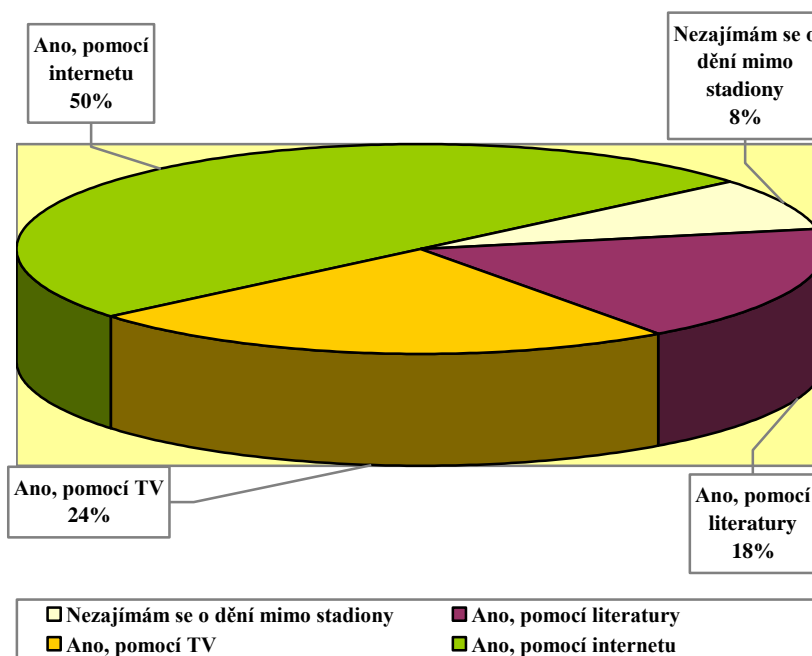
Graf č. 7 Konečný výsledek fotbalového utkání

Otázka sedmá ze zabývá konečným výsledkem zápasu. Otázka napomáhá ke zjištění, zda-li fotbaloví fanoušci navštěvují fotbalová utkání z důvodu podpory svého týmu či je pro ně fotbalové utkání pouze místem k jejich dovádění a řádění, tudíž je nezajímá hra jako taková, ani její výsledek. Vyhodnocením bylo zjištěno, že výsledek fotbalového utkání nezajímá každého desátého dotazovaného respondenta.

Položka dotazníku č. 8 **Zajímáte se o fotbalové dění i mimo stadiony?**

Tabulka č. 8 Fotbalové dění mimo stadiony

	Četnost		Kumulativní četnost	
	Absolutní	Relativní	Absolutní	Relativní
Ne, nezajímám	8	8	8	8
Ano, pomocí literatury	18	18	26	26
Ano, pomocí TV	24	24	50	50
Ano, pomocí internetu	50	50	100	100
Celkem	100	100		

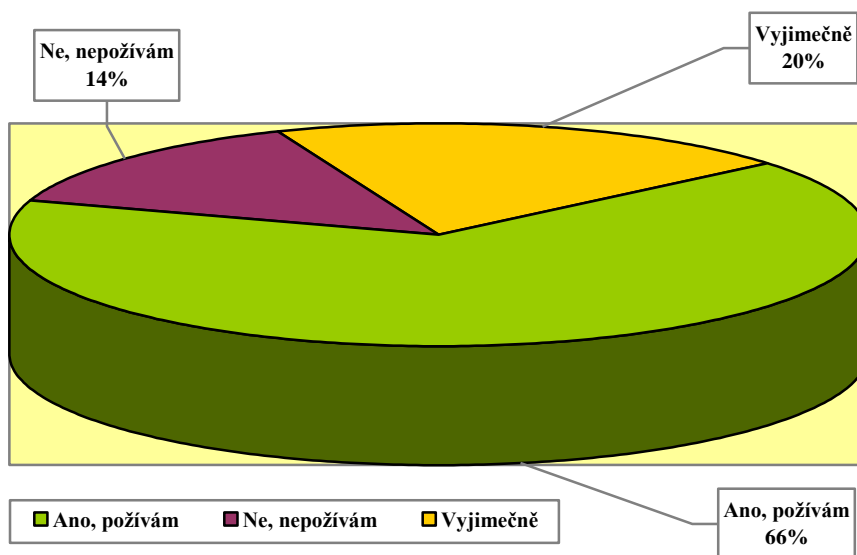
Graf č. 8 Fotbalové dění mimo stadiony

Osmá otázka zjišťovala zda-li se dotazovaní respondenti zajímají o fotbalové dění mimo stadiony a jak. ½ dotazovaných navštěvuje webové stránky s fotbalovou tematikou, 24 % dotazovaných sleduje televizní pořady a filmy, 18 % dotazovaných se zajímá o fotbalové dění pomocí literatury, tj. četbou knih, novin, časopisů a encyklopedií. 8 % dotazovaných fotbalové dění mimo stadion nijak nezajímá. Řada respondentů se o fotbalové dění mimo stadiony zajímá čtením knih, sledováním TV i navštěvováním webových stránek, zkrátka volí všechny uvedené možnosti.

Položka dotazníku č. 9 **Požíváte bezprostředně před nebo během fotbalového utkání alkohol?**

Tabulka č. 9 Konzumace alkoholu

	Četnost		Kumulativní četnost	
	Absolutní	Relativní	Absolutní	Relativní
Ano, požívám	66	66	66	66
Ne, nepožívám	14	14	80	80
Výjimečně	20	20	100	100
Celkem	100	100		

Graf č. 9 Konzumace alkoholu

Velmi zajímavé výsledky nám přinesla otázka zaměřená na požívání alkoholu bezprostředně před nebo při sledování fotbalového utkání, která ukázala, že necelé 2/3 respondentů alkohol užívají vcelku pravidelně. Pouhých 20 % respondentů požívá alkohol zcela výjimečně a zbylých 14 % respondentů alkohol nepožívá vůbec.

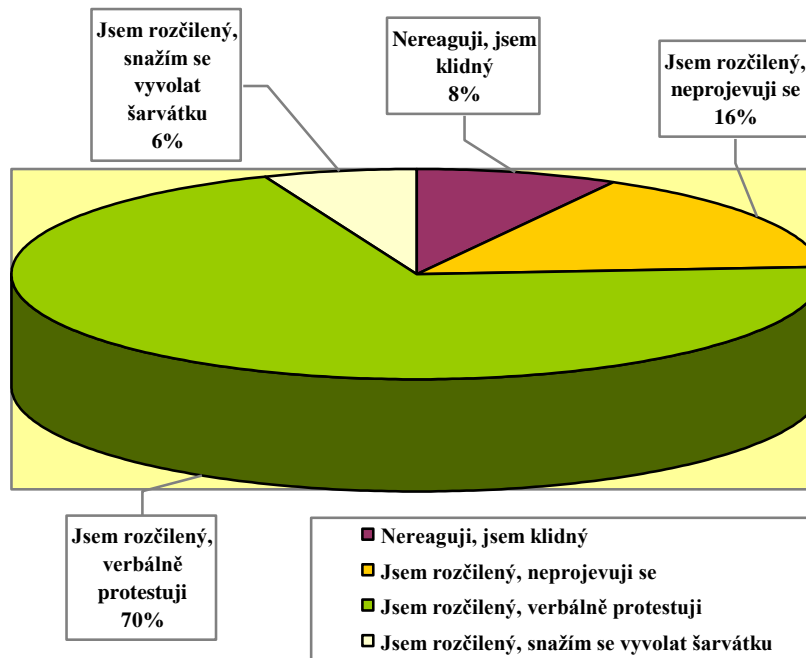
K této otázce se vztahuje zákon č. 37/1989 Sb. podle kterého není povoleno při sportovních podnicích prodávat nebo podávat alkoholické nápoje. V zákoně není výjimka ani pro 10° pivo. Po nějaké době byl však prodej 10° piva na fotbalových stadionech zohledněn. Policie České republiky (dále PČR) dbá na to, aby na fotbalové stadiony nevstupovali fanoušci pod vlivem alkoholu. Tj. PČR může fanouška, který jeví známky opilosti zkontrolovat a popřípadě ho na fotbalový stadion nepustit. Avšak nabízí se nám zde značné zamyšlení nad danou problematikou. Fotbaloví fanoušci nesmí být pod vlivem alkoholu vpuštěni na stadion, avšak odcházet z něj pod vlivem alkoholu můžou, jelikož prodej piva, byť 10 ° je zohledněn.

Otázka užívání alkoholu doplňuje otázky další, které se týkají agresivního chování, jelikož lidé pod vlivem alkoholu se častěji dopouštějí násilného jednání než ti, kteří pod jeho vlivem nejsou.

Položka dotazníku č. 10 Jaká je Vaše reakce při nesportovním chování hráčů či sporném rozhodnutí rozhodčích?

Tabulka č. 10 Reakce fotbalových fanoušků

	Četnost		Kumulativní četnost	
	Absolutní	Relativní	Absolutní	Relativní
Nereaguji, jsem klidný	8	8	8	8
Jsem rozčilený, neprojevuji se	16	16	24	24
Jsem rozčilený, verbálně protestuji	70	70	94	94
Jsem rozčilený, snažím se vyvolat šarvátku	6	6	100	100
Celkem	100	100		

Graf č. 10 Reakce fotbalových fanoušků

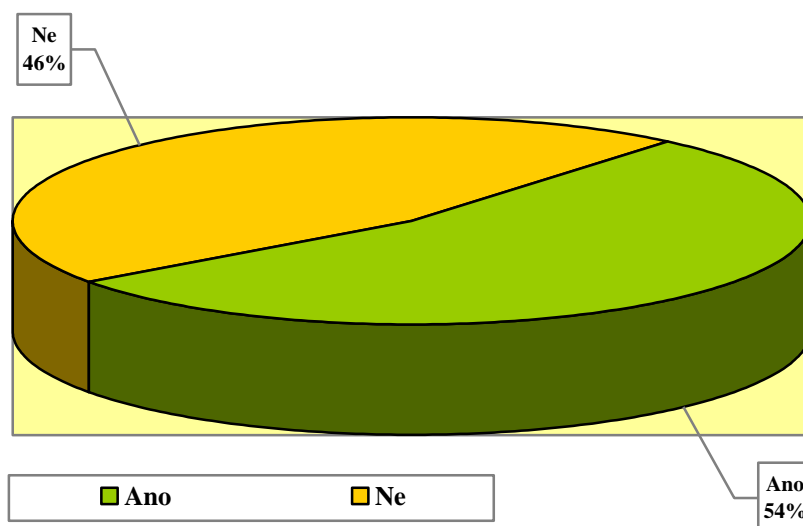
Desátá otázka je zaměřená na reakce dotazovaných respondentů při nesportovním chování hráčů či sporném rozhodnutí rozhodčích. Zabývá se tedy tzv. rozladěním návštěvníků během hry. Většina respondentů, tj. 70 % se cítí být rozčilených a zpravidla verbálně protestují. 16 % respondentů uvádí, že se cítí být rozčilení, avšak své rozčilení nedává nijak najevo. 8 % respondentů je klidných a nereaguje na výše zmíněné. 6 % respondentů přiznalo, že jejich rozčilení přerůstá v agresi, která může vyústit v násilné jednání. Tato otázka byla do dotazníku zařazena z důvodu doplnění otázky předchozí, která se týká požívání alkoholických nápojů. Lze konstatovat, že větší polovina respondentů při nesportovním chování hráčů či sporném rozhodnutí rozhodčích protestuje. V případě, že bude větší polovina respondentů pod vlivem alkoholu můžou výše zmíněné cítit jako jisté ohrožení či provokaci, což zvyšuje agresivní jednání.

Alkohol není sám příčinou agresivního jednání, avšak díky němu nám klesá kontrola nad naším jednáním, jinak ovládáme své chování a prožívání, což nám umožňuje také odstranit jisté zábrany. Alkohol ve spojitosti například s nesportovním chováním protihráče lze označit za určitý spouštěč agresivního chování. Tudíž i ti, kteří se v dotazníku označují pouze za verbálně protestující se můžou dopouštět násilného jednání v případě, že jednájí pod vlivem alkoholu.

Položka dotazníku č. 11 **Účastnil/a jste se někdy aktivně agresivního chování během fotbalového utkání?**

Tabulka č. 11 Účast na agresivním chování

	Četnost		Kumulativní četnost	
	Absolutní	Relativní	Absolutní	Relativní
Ano	54	54	54	54
Ne	46	46	100	100
Celkem	100	100		

Graf č. 11 Účast na agresivním chování

Otázka jedenáctá se věnuje agresivnímu chování během fotbalového utkání. Z celkového počtu oslovených respondentů odpovědělo ano 54 % respondentů. Dále jsou vyhodnocovány informace od 54 respondentů. Projevy násilí nejsou ničím ojedinělým, vyskytovaly se již dříve, v dávné historii a vidět je můžeme i dnes, i když mají jinou podobu. Násilné chování fotbalových fanoušků si v současné době vyžádalo například zpřísnění legislativních opatření či zpřísnění bezpečnostních opatření na fotbalových stadionech.

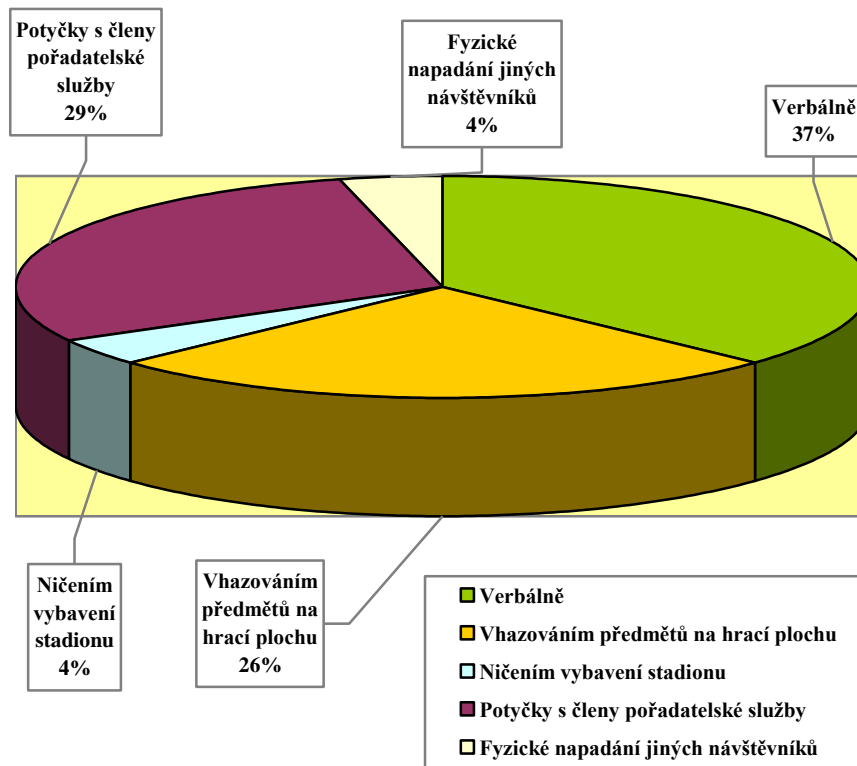
Položka dotazníku č. 12 **Jakým způsobem jste se agresivního chování účastnil/a?**

Tabulka č. 12 Způsob agresivního chování

	Četnost		Kumulativní četnost	
	Absolutní	Relativní	Absolutní	Relativní
Verbálně	20	20	20	20
Vhazováním předmětů na hrací plochu	14	14	34	34
Ničením vybavení stadionu	2	2	36	36
Potyčky s členy pořadatelské služby	16	16	52	52
Fyzické napadání ostatních návštěvníků	2	2	54	54
Celkem	54	54		

Tabulka č. 13 Způsob agresivního chování

Jakým způsobem jste se agresivního chování účastnil/a?	Počet odpovědí	Vyjádřeno v %
Verbálně	20	37%
Vhazováním předmětu na hrací plochu	14	26%
Ničením vybavení stadionu	2	4%
Potyčky s členy pořadatelské služby	16	29%
Fyzické napadání ostatních návštěvníků	2	4%
Neodpověděl	0	0%
Celkem	54	100%

Graf č. 12 Způsob agresivního chování

Informace vyhodnocovány níže vychází ze zjištěných dat od 54 respondentů (100%). Z 54 jedinců, kteří se aktivně účastní agresivního chování, jich 20 (37%) užívá především agresi verbální, tj. verbální agresi aktivní přímou mezi níž se řadí především slovní urážky a nadávky. Další poměrně vysoce zastoupenou skupinou jsou ti jedinci, kteří se podílí na vhazování předmětů na hráče či hrací plochu. Tato skupina je zastoupena 14 respondenty (25%). Potyčky s členy pořadatelské služby, popřípadě návštěvníky fotbalového utkání můžeme zařadit do agrese hostilní, která je založena především na afektu a její hnací silou je hněv. Z celkového počtu 54 respondentů se střetů s členy pořadatelské služby, případně PČR účastní 16 jedinců (30%). Na fyzickém napadání ostatních návštěvníků fotbalových utkání se podílí 2 jedinci (4 %). Stejný počet respondentů - 2 (4%) se podílí na demolování vybavení stadionu, čímž se dopouští taktéž agresivního jednání.

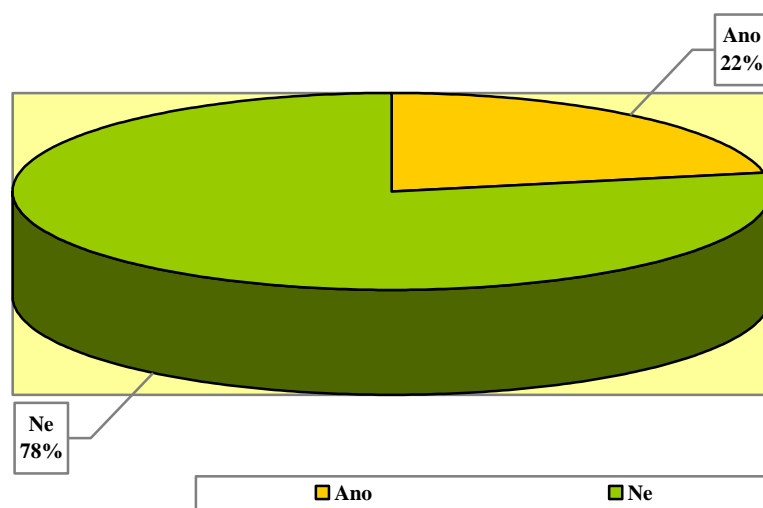
Položka dotazníku č. 13 **Byl/a jste někdy za své agresivní chování nějak sankciován?**

Tabulka č. 14 Sankce za agresivní chování

	Četnost		Kumulativní četnost	
	Absolutní	Relativní	Absolutní	Relativní
Ano	12	12	12	12
Ne	42	42	54	54
Celkem	54	54		

Tabulka č. 15 Sankce za agresivní chování

Byl/a jste někdy za své agresivní chování nějak sankciován?	Počet odpovědí	Vyjádřeno v %
Ano	12	22%
Ne	42	78%
Neodpověděl	0	0%
Celkem	54	100%

Graf č. 13 Sankce za agresivní chování

Vyhodnocení informací vychází z počtu 54 respondentů (100%). ¼ respondentů za své agresivní chování na fotbalových stadionech nebyla nijak sankciována. Naopak ¾ respondentů byly za své nemorální jednání sankciovány. Na tuto otázku navazuje otázka další, která se zabývá typem sankce, tudíž níže budeme vycházet z počtu 12 respondentů (22%).

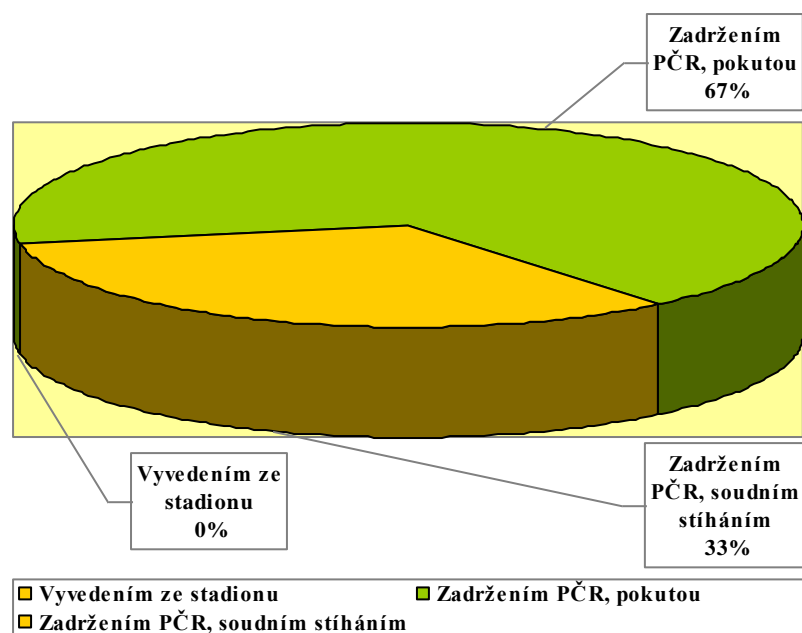
Položka dotazníku č. 14 **Pokud ano, jak?**

Tabulka č. 16 Typ sankce

	Četnost		Kumulativní četnost	
	Absolutní	Relativní	Absolutní	Relativní
Vyvedením ze stadionu	0	0	0	0
Zadržením PČR, pokutou	8	8	8	8
Zadržením PČR, soudním stíháním	4	4	12	12
Celkem	12	12		

Tabulka č. 17 Typ sankce

Pokud ano, jak?	Počet odpovědí	Vyjádřeno v %
Vyvedením ze stadionu	0	0%
Zadržením PČR, pokutou	8	67%
Zadržením PČR, soudním stíháním	4	33%
Neodpověděl	0	0%
Celkem	12	100%

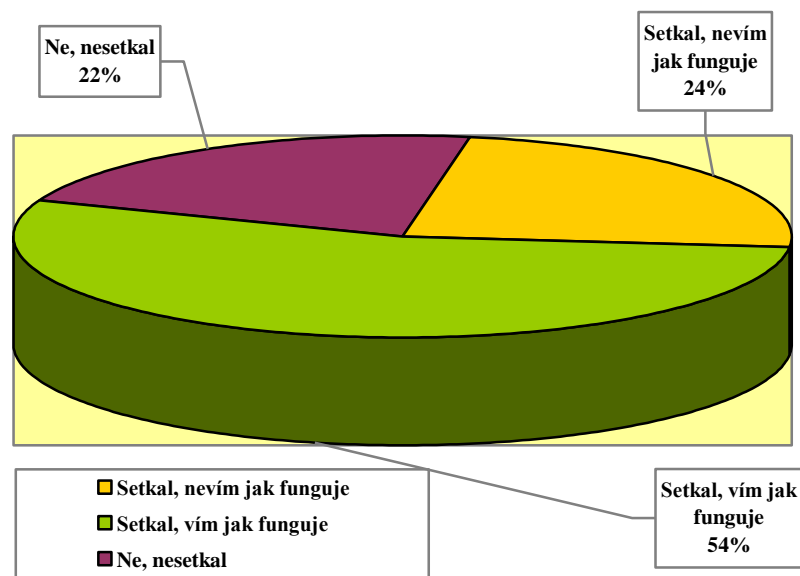
Graf č. 14 Typ sankce

Informace jsou vyhodnocovány od 12 respondentů (100%). Z celkového počtu 12 (100%) byla 1/3 respondentů zadržena PČR a následně soudně stíhána. 2/3 respondentů byly taktéž zadrženy PČR a následně pokutovány. Pozoruhodné bylo však zjištění, že žádný respondent, který se dopustil násilného jednání během fotbalového utkání nebyl z fotbalového stadionu vyveden. Nabízí se nám zde zamyšlení nad touto problematikou. V případě, že se fanoušek chová nevhodným způsobem měl by být ze stadionu okamžitě vyveden, avšak praxe je mnohdy jiná a fotbaloví fanoušci mají možnost fotbalové utkání shlédnout až do samotného konce.

Položka dotazníku č. 15 Setkala/a jste se už někdy s pojmem zkrácené trestní řízení, víte jak funguje?

Tabulka č. 18 Zkrácené trestní řízení

	Četnost		Kumulativní četnost	
	Absolutní	Relativní	Absolutní	Relativní
Setkal, nevím jak funguje	24	24	24	24
Setkal, vím jak funguje	54	54	78	78
Ne, nesetkal	22	22	100	100
Celkem	100	100		

Graf č. 15 Zkrácené trestní řízení

Tato otázka se týká zkráceného trestního řízení, které je již několik let běžnou praxí a bývá aplikováno i na fotbalové fanoušky. Cílem této otázky bylo zjistit, zda-li mají dotazovaní respondenti právní vědomí o této problematice.

Z celkového počtu 100 respondentů (100%) se s pojmem zkrácené trestní řízení setkala většina. Avšak pouze 54% dotazovaných ví, jak dané řízení funguje a co je jeho náplní. 24 % respondentů pojem zkrácené trestní řízení slyšelo, avšak o jeho fungování nic neví. 22 % respondentů se s ním doposud nesetkalo.

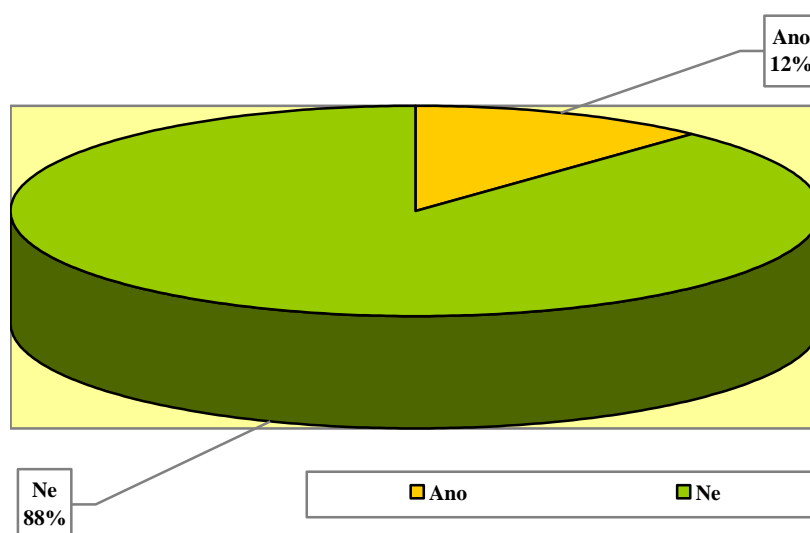
Lze konstatovat, že otázka dosaženého vzdělání tuto otázku doplňuje. Výše prezentovaná data ukazují, že 20% jedinců dosáhlo pouze základního vzdělání a 20% jedinců dosáhlo středoškolského vzdělání bez maturity. Vyhodnocená data týkající se zkráceného trestního řízení se prolínají s otázkou č. 3. Je evidentní, že povědomí o zkráceném trestním řízení odpovídá dosaženému vzdělání jedinců navštěvujících fotbalová utkání. Je tedy důležité si uvědomit, že vzdělání má na právní, ale i na mravní vědomí, které ho doplňuje podstatný vliv.

Měli bychom mít určitou představu o právu, respektive o tom na co máme právo a na co nikoliv. S tím se pojí i rozvíjení právního vědomí, s čímž nám vzdělání jistě pomáhá. Získané výsledky nám vyvrací výše stanovený předpoklad, který uvádí, že 50% fotbalových fanoušků není informováno o zkráceném trestním řízení. Předpoklad byl ověřen jako neplatný.

Položka dotazníku č. 16 **Znáte někoho, kdo tímto řízením prošel důsledkem svého jednání spojeného s fotbalovým utkáním?**

Tabulka č. 19 Zkrácené trestní řízení a obviněný

	Četnost		Kumulativní četnost	
	Absolutní	Relativní	Absolutní	Relativní
Ano	12	12	12	12
Ne	88	88	100	100
Celkem	100	100		

Graf č. 16 Zkrácené trestní řízení a obviněný

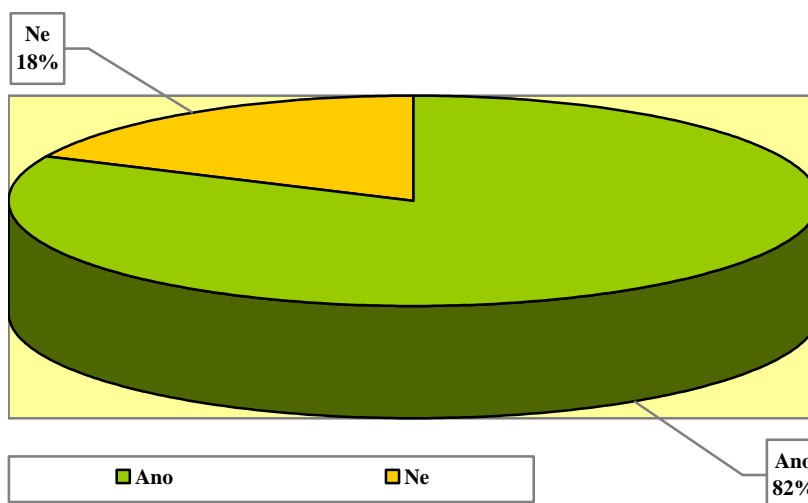
Z celkového počtu 100 respondentů jich 88% uvádí, že nezná nikoho, kdo by v důsledku svého jednání prošel zkráceným trestním řízením. Z daného zjištění vyplývá, že zkrácené trestní řízení u nás není příliš aplikováno do praxe, jelikož řada fotbalových fanoušků o možnosti tohoto trestu neví a ani ve svém blízkém okolí nikoho nezná, kdo by v důsledku svého jednání prošel tímto řízením.

Bylo by vhodné, aby přijatá legislativní opatření byla více využívána v praxi, popřípadě, aby byli fotbaloví fanoušci více informováni o možných sankcích za nevhodné chování, kterého se dopouští na fotbalových stadionech.

Položka dotazníku č. 17 **Setkal/a jste se někdy s nevolí fanoušků na hráče tmavé pleti soupeřova týmu?**

Tabulka č. 20 Nevole fanoušků na hráče tmavé pleti

	Četnost		Kumulativní četnost	
	Absolutní	Relativní	Absolutní	Relativní
Ano	82	82	82	82
Ne	18	18	100	100
Celkem	100	100		

Graf č. 17 Nevole fanoušků na hráče tmavé pleti

Daná otázka se s otázkami prezentovanými níže zabývá problematikou rasismu. 82% respondentů uvedlo, že se s takovým jednáním již setkalo. Zbýlých 18% respondentů se s nelibostí na hráče tmavé pleti doposud nesetkalo. Ze zjištěných dat vyplývá, že v hledištích fotbalových stadionů narazit na projevy rasismu není příliš složité, otázka je s jakou formou se potkáme, čímž se zabývá otázka další. Získané výsledky nám ověřují výše stanovený předpoklad, který uvádí, že se na fotbalových utkáních můžeme setkat s projevy rasismu. Předpoklad byl ověřen jako platný.

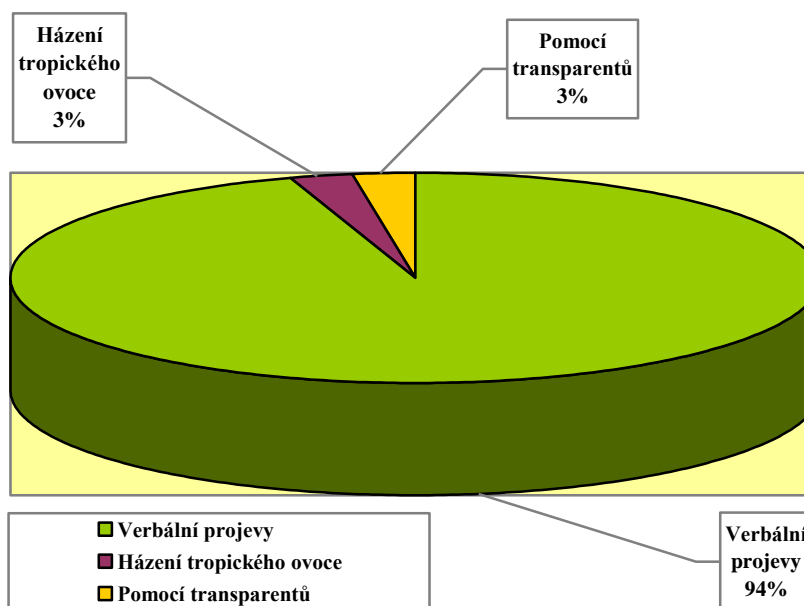
Položka dotazníku č. 18 **Pokud ano, jakou formou?**

Tabulka č. 21 Typ nevhodných projevů

	Četnost		Kumulativní četnost	
	Absolutní	Relativní	Absolutní	Relativní
Verbální projevy	78	78	78	78
Házení tropického ovoce	2	2	80	80
Pomocí transparentů	2	2	82	82
Celkem	82	82		

Tabulka č. 22 Typ nevhodných projevů

Pokud ano, jakou formou?	Počet odpovědí	Vyjádřeno v %
Verbální projevy	78	95%
Házení tropického ovoce	2	2,5%
Pomocí transparentů	2	2,5%
Neodpověděl	0	0%
Celkem	100	100%

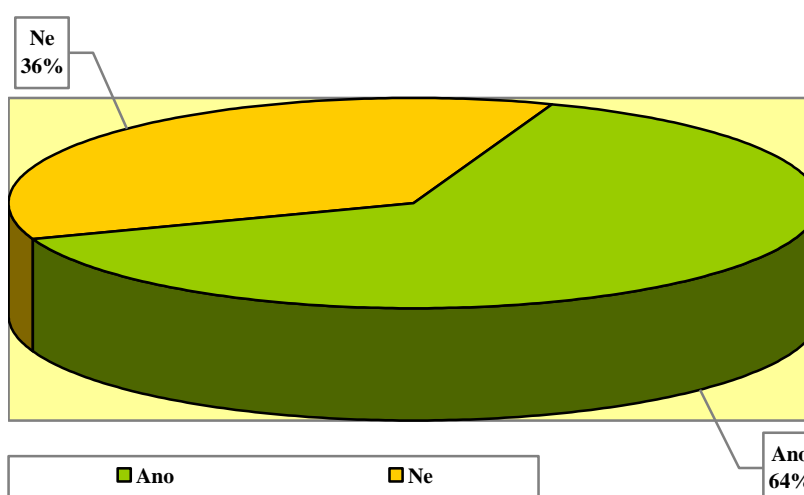
Graf č. 18 Typ nevhodných projevů

Z vyhodnocených výsledků bylo zjištěno, že z celkového počtu 82 respondentů se jich 78 (95%) setkala s formou neslušného hučení, pískání a nadávek. 2 jedinci (2,5%) se setkali s házením tropického ovoce na hřiště a 2 jedinci (2,5%) se setkali s použitím nevhodných transparentů. U možnosti házení tropického ovoce na hřiště respondenti neskrývali veselí a mnohdy se nad touto variantou odpovědi podívovali. Málokdo však z nich věděl, že před 11 lety fotbaloví fanoušci Sparty házeli na žižkovského útočníka Kennedyho Chihuriho ze Zimbabwe banány. Tudíž i tato varianta nenávisti kvůli barvě pleti připadá v úvahu. Lze konstatovat, že se rasismus v hledištích fotbalových stadionů vyskytuje a je třeba přijmout taková legislativní opatření, která by nevhodné projevy adekvátně trestala.

Položka dotazníku č. 19 **Potkáváte na stadionech příznivce klubů oděných do svršků s rasistickým (či rasovým) podtextem?**

Tabulka č. 23 Příznivci klubů a rasismus

	Četnost		Kumulativní četnost	
	Absolutní	Relativní	Absolutní	Relativní
Ano	64	64	64	64
Ne	36	36	100	100
Celkem	100	100		

Graf č. 19 Příznivci klubů a rasismus

Vyhodnocená data lze prezentovat v podobě 36% respondentů doposud nepotkalo na fotbalových stadionech příznivce fotbalového klubu, který by byl oděn do svršků s rasistickým či rasovým podtextem. 64% respondentů se s těmito jedinci již setkalo, tudíž se ztotožňují s variantou, že je lze běžně potkat v hledištích stadionů. Zjištěná data nám ukazují, že nošení svršků, které propagují rasismus či určitá politická hnutí u nás nejsou příliš alarmující, avšak i přesto je nutné se i tímto zabývat, jelikož pokud danou otázku doplníme otázkou 17, která se týká možné nelibosti fanoušků na hráče tmavé pleti, lze výsledné hodnoty označit za poměrně vysoké.

16 Ověření platnosti předpokladů

V této kapitole se autor zaměřil na ověřování platnosti stanovených předpokladů, které jsou orientovány na fotbalové fanoušky.

Předpoklad č. 1: Lze předpokládat, že 30% fotbalových fanoušků dosáhlo vysokoškolského vzdělání.

Předpoklad č. 1 ověřovala otázka č. 3, která zjišťovala nejvyšší dosažené vzdělání dotazovaných jedinců. Z vyhodnocených výsledků bylo zjištěno, že pouhých 6 % respondentů dosáhlo vysokoškolského vzdělání, čímž se stanovený předpoklad vyvrací. Byl tedy ověřen jako neplatný. Jeho neplatnost byla ovlivněna výběrem respondentů, jelikož Ti se většinou nacházeli ve věkové kategorii 19-35 let, čemuž odpovídá i dosažené vzdělání těchto osob.

Předpoklad č. 2: Lze předpokládat, že 50% fotbalových fanoušků není informováno o zkráceném trestním řízení.

Vyhodnocené výsledky stanovený předpoklad označují za neplatný. Pouhých 24 % respondentů je o zkráceném trestním řízení plně informováno, 54 % respondentů připustilo, že o řízení před samosoudcem již slyšelo, avšak nejsou seznámeni s jeho fungováním. 22 % respondentů o zkráceném trestním řízení doposud neslyšelo. Lze tedy konstatovat, že stanovený předpoklad byl ověřen jako neplatný, ale i přesto je informovanost respondentů o zkráceném trestním řízení poměrně nízká. Ověření předpokladu se opírá o data získaná otázkou č. 15.

Předpoklad č. 3: Lze předpokládat, že se na fotbalových utkáních můžeme setkat s projevy rasismu.

Předpoklad byl ověřen jako platný, jeho ověření se opírá o data získaná otázkou č. 17. Jak ukázal průzkum, 82 % respondentů přiznalo, že se antipatie fanoušků na hráče tmavé pleti ve fotbalu přeci jen vyskytuje, čemuž přispěla i otázka 19 (v dotazníku poslední), která zjišťovala kolik respondentů na fotbalovém utkání potkává příznivce klubů oděných do svršků s rasistickým podtextem, z čehož kontakt s takovými příznivci potvrdila 2/3 dotazovaných respondentů

17 Závěrečné shrnutí výsledků průzkumu

Jak bylo již výše uvedeno, dotazníkové šetření proběhlo na halovém fotbalovém turnaji v O2 aréně a zúčastnilo se ho 100 respondentů. Autorka dotazníky osobně distribuovala a respondenty vybírala sama, podle kritérií kvótního výběru. Tímto se zajistila 100 % návratnost předkládaných dotazníků a vyloučila možná záměna respondentů. Lze konstatovat, že oslovení respondenti byli ochotni spolupracovat.

Z vyhodnocených výsledků bylo zjištěno, že fotbalová utkání navštěvují především muži ve věku 19-35 let, čemuž odpovídá i dosažené vzdělání těchto respondentů. Většina dotazovaných dosáhla vzdělání středoškolského, tj. 46 % respondentů dosáhlo vzdělání středoškolského *s maturitou* a 20 % taktéž vzdělání středoškolského, avšak *bez maturity*. Z průzkumu dále vyplývá, že respondenti navštěvují fotbalová utkání několikrát do měsíce z důvodu podpory svého oblíbeného týmu, se kterým se za pomoci klubových šál, dresů, triček, čepic a vlajek ztotožňují. 90 % dotazovaných uvedlo, že konečný výsledek fotbalového utkání je zcela jistě zajímavá a zajímavá je i fotbalové dění mimo stadiony. Respondenti nejvíce navštěvují webové stránky s fotbalovou tematikou, ale věnují se i sledování televizních pořadů a četbě literatury. V současnosti je literatura zastoupena jen z 18 %, z čehož vyplývá, že internet se pomalu stává jejím náhradníkem. Téměř 2/3 respondentů připustily, že při fotbalovém utkání konzumují alkohol, s čímž souvisí i otázky týkající se agresivního chování, kterého se účastní 54 % respondentů. Nejvíce početně zastoupenou skupinou je verbální agrese, mezi níž patří slovní urážky a nadávky, tato skupina je zastoupena z 37 %. Zbylé procentuální složení (63 %) připustilo účast na vyhazování předmětů na hráče či hrací plochu (26 %), demolování vybavení fotbalového stadionu (4 %), potyčky s členy pořadatelské služby, případně PČR (29 %), ale i potyčky s ostatními návštěvníky fotbalového utkání (4 %). V souvislosti s předchozím vyhodnocením je pozoruhodné, že za své jednání bylo postihnuto jen 22 % respondentů, kteří byli ve většině případů zadrženi PČR a sankciováni finančně. Z vyhodnocených výsledků bylo také zjištěno, že dotazovaní respondenti, tj. fotbaloví fanoušci, mají určité podvědomí o zkráceném trestním řízení, avšak pouze 12 % dotazovaných připustilo, že znají člověka, který v důsledku svého jednání spojeného s fotbalovým utkáním tímto řízením prošel. Průzkum byl také zaměřen na projevy rasismu při fotbalových utkáních, z čehož antipatie fotbalových fanoušků na hráče tmavé pleti byla potvrzena z 82 %. Většinou se

nevole fotbalových fanoušků projevuje nevhodným hučením, pískáním a nelibými nadávkami. 64 % respondentů také přiznalo, že na fotbalových stadionech potkává příznivce klubů oděných do svršků s rasistickým podtextem.

ZÁVĚR

Předložená bakalářská práce se snaží komplexně zachytit fenomén fotbalového chuligánství. Nastiňuje jednak problematiku tohoto fenoménu, ale přináší i sociologicko psychologický pohled na problémy s ním spojené. Autorka využívá nejen výsledků z realizovaného empirického šetření, ale i literárních pramenů, kterých není příliš mnoho, jelikož na problematiku fotbalového chuligánství se specializuje velmi malý okruh odborníků. Bakalářská práce je rozdělena na dvě stěžejní oblasti.

Teoretická část se snaží dané téma hlouběji analyzovat a přinést tímto ucelený pohled na problematiku sportovního diváctví. Autorka se v ní věnovala fotbalovému chuligánství, jeho historii a vývoji jak v České republice, tak i v zahraničí. Největší pozornost však byla věnována negativním reakcím fotbalových fanoušků, mezi něž patří například projevy agrese a rasismu. Dále se autorka zaměřila na hromadné chování fotbalových diváků, resp. fanoušků, jelikož mnohdy dochází v důsledku hromadného chování k závažným škodám. V praktické části byla realizována metoda dotazníku. Přípravou, shromažďováním potřebných dat a výběrem respondentů bylo zjištěno, že je poněkud problematické dostat se do tvrdšího jádra fotbalových fanoušků a realizovat v této subkultuře empirické šetření. Z toho vyplývá, že práce je sice orientována na fotbalové fanoušky, avšak na takové, které je možné označit za ty méně problematické, především na členy ultras. Praktická část přináší výsledky týkající se jednak sociálně demografické skladby fotbalových fanoušků, návštěvnosti sportovních utkání, zájmu o sportovní utkání a možné prožitky a reakce fotbalových fanoušků. I zde, stejně tak jako v části teoretické, je pozornost věnována především agresivním projevům fotbalových fanoušků. Zvláštním zjištěním při zpracování praktické části bylo to, že fotbaloví fanoušci při vyplňování dotazníku velmi často poukazovali na fakt, že v současné době je divácké násilí vytlačováno mimo fotbalové stadiony, z čehož vyplývá celá řada dalších otázek, které vyžadují další empirické šetření s daným vzorkem respondentů. Předložená bakalářská práce by mohla sloužit jako doplňující studijní materiál pro ty, kteří se o problematiku fotbalového chuligánství zajímají, nebo pro širokou veřejnost, která má zájem se o této problematice něco nového dozvědět. Z obsahové analýzy dostupné literatury a závěrů průzkumu vyplynulo několik možných návrhů opatření, které jsou uvedeny v následující kapitole.

NAVRHOVANÁ OPATŘENÍ

Opatření, která vedou ke snížení výskytu fotbalového chuligánství, lze rozdělit do několika kategorií. V první řadě se nám nabízí zamyšlení nad přijetím takových opatření, jejichž úkolem by bylo zabránit páchání výtržností a vandalismu na fotbalových stadionech a ochránit tímto i ostatní návštěvníky fotbalových utkání. Již v desáté kapitole, která se věnuje protichuligánské politice v České republice, byl zmíněn jednak trest zákazu vstupu na vybrané sportovní akce, ale i možnost potrestání fotbalových výtržníků přímo na stadionech, dle platného trestního řádu v tzv. zkráceném přípravném řízení. Zavedení těchto postupů lze hodnotit jako snahu o napodobení anglického způsobu řešení problémů s fotbalovými fanoušky. V Anglii se totiž agresivita z fotbalových stadionů téměř vytratila, a to především díky zpřísněným postihům za nežádoucí chování fotbalových hooligans. Lze tedy konstatovat, že výše zmíněné tresty jsou velkým krokem vpřed.

Existuje však i alternativní možnost, která by předcházela diváckému násilí, a tou je registrace fotbalových fanoušků. Byla by zavedena databáze, v níž by byli fanoušci zaregistrováni pod svým jménem, datem narození a fotografií, což by v případě možných problémů urychlilo například identifikaci těchto jedinců. Tímto postupem lze vnést klid na fotbalové stadiony, avšak jeho realizace je poměrně složitá.

Vzhledem k zaměření bakalářské práce se nám nabízí také zamyšlení nad vzděláním a výchovou. Abychom mohli předcházet negativním společenským jevům (rasismus, extremismus, diskriminace a další) nejenom na fotbale, je nutné vnést do učebních osnov takovou výuku, jejíž podstatou by bylo porozumění lidem jiných etnických skupin, čímž by se vytvořil prostor k jejich toleranci, respektu a vzájemnému vstřícnému soužití. Samozřejmě, že negativní společenské jevy ve fotbalovém světě je třeba koordinovat také za pomoci přijetí legislativních opatření, s čímž souvisí jejich dodržování a následné vynucování. Vhodná je i každodenní prevence při práci s fotbalovými fanoušky, kterou by měli provádět špičkoví proškolení sociální pracovníci. Je tedy důležité vytvořit jednak potřebné koncepce výchovy a vzdělávání, které by se prolínaly se sociální prevencí, která je v současné době v České republice na samém počátku především z důvodu finanční nákladnosti. Fotbalové chuligánství nelze zcela vymýtit, důležité je však naučit se s tímto fenoménem pracovat.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

BERND Rohr, *Fotbal: velký lexikon: osobnosti, kluby, názvosloví*. 1.vyd. Praha: Grada,2006. ISBN 80-247-1158-3.

ČAPEK, Josef. *Kulhavý poutník*. 5. svazek. Praha: DAUPHIN, 1997. s. 123. ISBN 80-86019-49-7.

DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2002. ISBN.80-246-0139-7.

FRANKLIN, B., PARTON, N. *Social Work, the Media and Public Relations*. 1. publ. London: Routledge, 1991. ISBN 0-415-05003-0.

HARTL Pavel, HARTLOVÁ Helena. *Psychologický slovník*. 2. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN978-80-7367-569-1.

LORENZ, Konrád. *Takzvané zlo*. 2. vyd. Praha: Academia, 2003. ISBN 80-200-1098-X.

HOOLIGANS. *Server pro fotbalové chuligány, ultra a fanoušky*. [online]. [cit 1. 4. 2011]. Dostupné na internetu: < <http://www.hooligans.cz/showpage.php?name=scena>>.

HORA J., NITSCHKE J., KUREŠ J., VITOVSKÝ F., JACHIMSTÁL B., SKOČOVSKÝ M. *Pravidla fotbalu, futsalu a minifotbalu platná od 1.7.2005*. 1. vyd. Praha: Olympia, 2005. ISBN 80-7030-922-5.

KOOKEJ.CZ. *Nejdrsnější hooligans světa*. [online]. [cit. 1. 4. 2011]. Dostupné na internetu: < <http://www.kookej.cz/video/nejdrsnejsi-rowdies-sveta-anglie/>>.

MAREŠ Miroslav, SMOLÍK Josef, SUCHÁNEK Marek. *Fotbaloví chuligáni. Evropská dimenze subkultury*. 1. vyd. Brno: Centrum strategických studií, 2004. ISBN 80-903333-0-3.

McNAIR, Brian. *Sociologie žurnalistiky*. 1.vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-840-6.

MIKŠÍK, Oldřich. *Hromadné psychické jevy. Psychologie hromadného chování*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2005. ISBN 80-246-0930-4.

NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie*. 2. vyd, Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1679-9.

NOVA SPORT. *Tu máš banán, uráželi fanoušci legendu Carlose*. [online]. [cit. 1. 4. 2011]. Dostupné na internetu: < <http://tn.nova.cz/sport/fotbal/dalsi-fotbal/tu-mas-banan-urazeli-fanousci-legendu-carlose.html>>.

NIKL, Jaroslav. *Divácké násilí*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 2007. ISBN 978-80-7251-249-2.

PONĚŠICKÝ, Jan. *Agrese, násilí v životě i v procesu psychoterapie*. 2.vyd. Praha: Triton, 2010. ISBN 978-80-7387-378-3.

ŘEZÁČ, Jaroslav. *Sociální psychologie*. 65. vyd. Brno: Paido, 1998. ISBN 80-85931-48-6.

SEKOT, Aleš. *Sociologické problémy sportu*. 1.vyd. Praha. Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2562-8.

SLEPIČKA, Pavel a kolektiv. *Psychologie sportu*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1602-5.

SLEPIČKA, Pavel a kolektiv. *Divácká reflexe sportu*. 1 vyd. Praha: Karolinum 2010. ISBN 978-80-246-1838-8.

SLEPIČKA, Pavel. *Sportovní diváctví*. 1. vyd. Praha: Olympia, 1990. ISBN 80-7033-012-0.

SOCHŮREK, Jan. *Vybrané kapitoly ze sociální patologie. I. Díl, Úvod do sociální patologie, sociálně patologické skupiny*. 1.vyd. Liberec: Technická univerzita, 2001. ISBN 80-7083-494-3.

SMOLÍK, Josef. *Fotbalové chuligánství. Historie, teorie a politizace fenoménu*. 1. vyd. Brno: Zdeněk Plachý, 2008. ISBN 979-80-903556-3-7.

THESES. CZ. *Bakalářská práce*. [online]. [cit. 1. 4. 2011]. Dostupné na internetu: <<http://theses.cz/id/5dj5gw/83721-738168050.pdf>>.

TOMÁŠEK, Jan. *Úvod do kriminologie*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2982-4.

ÚZ č.768-TRESTNÍ PŘEDPISY 2010. *Zákon č. 40/2009 Sb. podle stavu k 1. 9. 2010, trestní zákoník*. Ostrava: Sagit, 2010. ISBN 978-80-7208-782-2.

VÝROZT, Josef. SLAMĚNÍK, Ivan. *Sociální psychologie*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1428-8.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Dotazník

Příloha B –Kasuistiky fotbalových fanoušků ze skupin ultras a hooligans

Příloha A – Dotazník

Vážení přátelé,

dovoluji si Vás oslovit s prosbou o vyplnění krátkého, anonymního dotazníku, který se týká problematiky diváckého násilí. Zpracovávám bakalářskou práci na téma „Fotbaloví fanoušci a skupinové násilí“ na Technické univerzitě v Liberci. Vámi vyplněný dotazník pro mne bude velkou pomocí. Prosím o zaškrtnutí pouze jedné z možných odpovědí.

Iveta Tomanová

1. Jaké je Vaše pohlaví?

- žena
- muž

2. Kolik je Vám let?

- Do 18-ti let
- 19-35 let
- 36-50 let
- 51 a více let

3. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- základní
- středoškolské bez maturity
- středoškolské s maturitou
- vyšší odborné
- vysokoškolské

4. Jak často navštěvujete fotbalová utkání?

- 1x do týdne a častěji
- několikrát do měsíce
- několikrát do roka

5. Proč navštěvujete fotbalová utkání?

- zajímám se o sport obecně
- fotbal mě baví, rád/a podpořím tým, kterému fandím
- fotbal je pro mě náplní volného času, odreaguji se při něm
- nejsem sám/sama, ale součástí party

6. Identifikujete se nějakým způsobem se svým fotbalovým klubem?

- ne, zajímám se pouze o hru
- ano, materiálně – klubové šály, dresy, kšiltovky, trička, vlajky a další
- ano, finančně – členské příspěvky ve fanklubech, příspěvky na choreografie a další

7. Zajímá Vás konečný výsledek fotbalového utkání?

- ano
- ne

8. Zajímáte se o fotbalové dění i mimo stadiony?

- ne
- ano, četbou literatury (noviny, časopisy, knihy, encyklopedie)
- ano, sleduji televizní pořady a filmy
- ano, navštěvuji webové stránky – internet

9. Požíváte bezprostředně před nebo během fotbalového utkání alkohol?

- ano
- ne
- výjimečně

- 10. Jaká je Vaše reakce při nesportovním chování hráčů či sporném rozhodnutí rozhodčích?**
- nereaguji, jsem klidný/á
 - jsem rozčilený/á, ale nedávám to nijak najevo
 - jsem rozčilený/á a verbálně protestuji
 - jsem rozčilený/á a snažím se vyvolat šarvátku
- 11. Účastnil/a jste se někdy aktivně agresivního chování během fotbalového utkání?**
- ano
 - ne (**pokud ne** na otázku 12, 13, 14 neodpovídejte)
- 12. Jakým způsobem jste se agresivního chování účastnil/a?**
- pouze verbálně
 - vhazováním předmětů na hráče či hrací plochu
 - demolováním /ničením vybavení stadionu
 - potyčky s členy pořadatelské služby, případně PČR
 - fyzické napadání jiných návštěvníků fotbalového utkání
- 13. Byl/a jste za své agresivní chování nějak sankciován?**
- ano
 - ne
- 14. Pokud ano, jak?**
- vyvedením ze stadionu
 - zadržením PČR a poté finanční sankcí (pokuta)
 - zadržením PČR s následným soudním stíháním
- 15. Setkal/a jste se už někdy s pojmem zkrácené řízení, víte jak funguje?**
- už jsem pojem zkrácené řízení slyšel/a, avšak nevím jak funguje
 - ano, pojem zkrácené řízení jsem slyšel/a a vím, jak funguje
 - nevím, neslyšel/a jsem o tom
- 16. Znáte někoho, kdo tímto řízením prošel důsledkem svého jednání spojeného s fotbalovým utkáním?**
- ano
 - ne
- 17. Setkal/a jste se někdy s nevolí fanoušků na hráče tmavé pleti soupeřova týmu?**
- ano
 - ne
- 18. Pokud ano, jakou formou?**
- hučení, nadávky, pískání
 - házení tropického ovoce na hřiště
 - pomocí různých transparentů
- 19. Potkáváte na stadionech příznivce klubů oděných do svršků s rasistickým (či rasovým) podtextem?**
- ano
 - ne

Děkuji za Váš čas, ochotu a trpělivost při vyplňování dotazníku.

Příloha B – Kasuistiky fotbalových fanoušků ze skupin ultras a hooligans

Pro ilustraci autorka předkládá dvě kasuistiky jedinců hlásících se ke skupinám ultras a hooligans. Jedná se o konkrétní fanoušky konkrétních klubů ve věku mezi dvaceti a třiceti lety s intenzivní vazbou na klub a vysokou frekvencí návštěvnosti. Kasuistiky jsou vyjmuty z knihy *Divácká reflexe* od Pavla Slepíčky.

První fotbalový fanoušek pracuje jako dělník, má stále zaměstnání. Je svobodný a cítí se být velmi intenzivním fanouškem. Chodí na všechny zápasy doma a za poslední tři roky vynechal jen dva venkovní zápasy. V obou případech to bylo kvůli práci. Chápe sebe jako typického představitele ultra. Do bitek se vůbec nezapojuje. Nezajímá se o ně. Nicméně i on se během utkání občas projevuje agresivně. Nikdy však nikoho osobně nenapadá. Na stadion přišel poprvé v osmi letech, přivedl jej tam otec. Od mala toužil chodit do kotle, kde oceňuje fotbalovou atmosféru. Podle jeho názoru se fotbalové obecnost dělí na tři skupiny na tzv. normály, ultra a hooligans. Sám sebe chápe jako představitele ultra. Ultra hnutí na fotbalových stadionech vnímá jako snahu o vytváření opravdové fotbalové atmosféry. Sám je prý jedním z vůdců při organizaci fandění. Rozeřvává kotel a je velmi aktivní při vytváření choreografií na stadionu. Hooligans jsou podle něj zaměřeni hlavně na organizování bitek. Podle něj se však i hooligans zapojují do fandění. Většinou ale příliš nepomáhají při vytváření choreografií. Většinou prý nedochází k zřetelnému oddělování skupin ultra a hooligans. Na stadionu se prý často vůbec neliší, neboť jsou v kotli promícháni mezi sebou a fandí většinou společně. Hooligans jsou podle něj „úplně normální kluci“, kteří jsou akorát zaměřeni na organizování bitek mimo stadion. Pro hooligans je typické, že nenosí věci s klubovými symboly. Je to zejména proto, aby je nebylo možné na ulici rozeznat. Jedná se prý o snahu splynout s davem. Určitá skupina osob, které se hlásí k ultra, nosí věci, které si nechávají speciálně vyrábět. Existuje speciální kolekce oblečení ultras určitého klubu. Členové ultras i chuligánských skupin údajně bývají nejčastěji ve věku mezi dvacet a třiceti lety. Na dotaz o motivaci k návštěvám uvedl, že hlavním motivem návštěvy stadionu je především atmosféra. Byť má fotbal jako hru velmi rád a odmala fotbal hraje, tak je jeho hlavním motivem návštěvy atmosféra. Velmi často stojí otočen zády k hřišti a dění na trávníku vůbec nevnímá. Je jedním z organizátorů fandění, které

je pro něj při utkáních nejdůležitější. Z tohoto důvodu mu často unikají momenty na hřišti. Výsledek je pro něj důležitý, může pozitivně i negativně ovlivnit jeho náladu, nicméně není nejdůležitějším faktorem jeho spokojenosti. Tím je podle něj atmosféra v hledišti stadionu. Vytváření atmosféry je prý snadno spojeno s důležitostí utkání. Důležitost utkání může pozitivně i negativně ovlivnit atmosféru v hledišti stadionu. Pokud má utkání velký sportovní význam, je i větší připravenost diváků k vytváření fotbalové atmosféry. Ve vztahu k fandění se přiklání k názoru, že aby bylo dosaženo správné intenzity fandění, má prý být povzbuzování řízené. On sám je jednou z osob, která dává fandění směr. Má rád chorály, organizování choreografií i hlasité povzbuzování. Jeho divácký zájem je orientován na fotbal, neboť fotbal je pro něj jednoznačně nejdůležitějším sportem. Ostatní sporty ho příliš nezajímají. Na lední hokej například vůbec nechodí. V dětství hrál fotbal závodně, nyní si chodí již jen občas zahrát s partou kamarádů. Hodnotová orientace byla rovněž předmětem zájmů v průběhu rozhovoru a ukázalo se, že tento divák přikládal největší význam hodnotové dimenzi otevřenost změnám. Na druhém místě je u něj sebepřekonání a na třetím konzervatismus. Hodnotová dimenze sebeposílení je u něj nejméně důležitá. Rozdíly v zjištěných skórech u otevřenosti změnám a sebepřekonání jsou velmi malé. Lze konstatovat, že není hodnotově vyhraněn. Zjevně jsou u něj nejvýznamnějšími hodnotovými dimenzemi otevřenost změnám a sebepřekonání. Naopak konzervatismus a sebeposílení jsou jím vnímány jako málo významné. Respondent se jeví jako člověk, který nevyhledává násilí. Je osobou která je schopná respektovat názory a postoje jiných. Je evidentní, že není tím, kdo by se na utkáních či mimo ně účastnil násilných střetů. Je možné konstatovat, že násilí u něj není silně zastoupenou hodnotou. Během utkání se občas projevuje agresivně, ale jen pod vlivem situačních podmínek a míra jeho agrese není společensky příliš závažná. Před ani po utkání se žádného násilí neúčastní.

Druhý fotbalový fanoušek má základní vzdělání a učební obor nedokončil. Je svobodný a pracuje jako dělník na živnostenský list. Je údajně soudem odsouzený za zranění osoby v bitce fanoušků. Chápe sám sebe jako normálního fanouška, nicméně dle projevů při utkáních se jeví spíše jako příslušník hooligans. Označuje se za klasického „výjezdáka“. Dlouhou dobu se pravidelně účastnil střetů mezi fanoušky, hlavně prý při výjezdech na venkovní utkání. V současnosti se do bitek již nezapojuje. Nelíbí se mu totiž, že je z důvodu monitoringu fanoušků ze strany Policie ČR nutné domlouvat bitky na odlehlých místech. Často to prý způsobuje, že hooligans nestihnou zápas, který jej osobně nejvíce zajímá. Má rovněž obavu, že by mohl být znovu zatčen a opětovně souzen. Naposledy se zapojil do bitky před dvěma roky. Od doby, kdy byl odsouzen, se prý do žádných bitek nezapojuje. Měl rád výjezdy na venkovní utkání v dobách, kdy policie fanoušky příliš nemonitorovala a bylo snadné se poprat přímo v ulicích města. Říká, že v bitkách prožíval vzrušení. Měl rád očekávání střetu, kdy nebezpečí napadení ze strany domácích fanoušků hrozilo doslova na každém rohu. Pouliční bitka bylo to, co jej v čase před utkáním a po něm bavilo nejvíce. Údajně ale prý nikdy neměl rád bitky přímo na stadionu, neboť mu to znemožňovalo sledovat utkání, na které se vždy velmi těšil. Na fotbal začal chodit sám, přibližně v 15 letech. Od té doby víceméně pravidelně. Vždy chodí do kotle. I on dělí diváky na tři základní skupiny: na tzv. normály, ultra, a hooligans. Říká, že se do bitek zapojují převážně mladí diváci ve věku do 18 let. Dodává, že existuje typická móda členů skupin hooligans a ultra a i specifické značky, které velká část z nich nosí. Značky oblíbené těmito fanoušky jsou většinou podobné jako u příslušníků extrémní pravice. Jedná se o oblečení značek jako Thor Steinar, Lonsdale aj. Velká část osob, které se zapojují do bitek, se neobléká do klubových symbolů. Hlavním důvodem je jejich snaha splynout s pouličním davem. Uvádí, že je pro něj hlavním motivem návštěvy zápasu samotná hra. Fotbal má rád a baví se především sledováním hry. Svůj zážitek z utkání odvozuje ze spokojenosti s kvalitou hry. Z míst, kde při zápase stojí, hru většinou dobře vnímá. Důležité je pro něj být v partě. Fandění oceňuje, především má rád, když fandí celý stadion a ne jenom kotel. Líbí se mu, když kotel spolupracuje při fandění se zbytkem stadionu. Nemá prý negativní vztah k žádnému typu diváků. Sám se označuje za typického pasivního konzumenta sportu. Chodí i na jiné sporty než jen na fotbal. Příležitostně navštěvuje i lední hokej, házenou či tenis. Do kotle ale chodí jen na fotbal. Sport je podle jeho názoru společensky velmi významný. Život bez sledování sportu si prý osobně nedovede představit. Aktivnímu sportování se však nikdy příliš nevěnoval.

Nikdy nedělal žádný sport, ani na rekreační, ani na výkonnostní úrovni. Pokud se týká jeho hodnotové orientace, pak přikládá největší význam hodnotové dimenzi otevřenost změnám. Na druhém místě je u něj hodnotová dimenze sebezpřekonání a na třetím sebedisciplína. Njeméně je jím preferován konzervatismus. Hodnotová dimenze konzervatismus kladoucí důraz na sebeomezování, pořádek a odpor ke změnám, je zcela evidentně proti jeho hodnotové orientaci. Nepřikládá žádný význam hodnotám jako společenský pořádek, bezpečí rodiny, úcta k vlastnictví, pokora, zbožnost, poslušnost, sebedisciplína. Násilí bylo po určitou dobu častým projevem jeho chování. Dlouhou dobu se aktivně účastnil pouličních bitek. Je však třeba připustit, že kromě fotbalu se do žádných násilných akcí nezapojoval. Projevy násilí je u něj potřeba chápat jako součást prožitku fotbalového utkání a nikoliv jako zcela běžnou součást života.